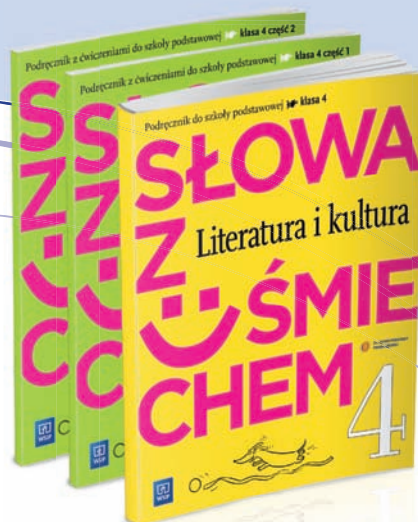

PROGRAM NAUCZANIA JĘZYKA POLSKIEGO W KLASACH 4–6 SŁOWA Z UŚMIECHEM

- 20** Charakterystyka programu

- 20** Kształcenie literackie

- 21** Kształcenie językowe

- 22** Kształcenie kulturowe

- 23** Ogólne cele kształcenia i wychowania

- 24** Treści kształcenia oraz szczegółowe cele kształcenia i wychowania

---

- 38** Teksty i propozycje kontekstów kulturowych w poszczególnych klasach i rozdziałach

---

- 45** Propozycje lektur dla klas 4, 5, 6

- 48** Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

- 48** Przewidywanie osiągnięcia ucznia po ukończeniu szkoły podstawowej

---

- 50** Propozycje mierzenia osiągnięć uczniów

- 51** Uwagi do realizacji programu

Charakterystyka programu

Program nauczania języka polskiego *Słowa z uśmiechem* przeznaczony dla klas 4, 5, 6 szkoły podstawowej jest zgodny z Podstawą programową wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r., Dziennik Ustaw z 2009 r. nr 4, poz. 17), która obowiązuje od września 2009 r.

Program nauczania języka polskiego *Słowa z uśmiechem* powstał z myślą o kształceniu literackim, językowym i kulturowym uczniów klas 4–6 szkoły podstawowej.

Koncepcja programu zakłada, że w centrum wszystkich działań edukacyjnych znajduje się uczeń, który wchodzi w różne role: odbiorcy i nadawcy aktów komunikacyjnych, odbiorcy, komentatora i uczestnika kultury, twórcy tekstów mówionych i pisanych oraz przekazów niewerbalnych, poszukiwacza wiedzy o świecie i sobie samym.

Program uwzględnia charakterystyczną dla tego wieku aktywność uczniów, pasję poznawczą, gotowość do stawiania pytań, otwartość, kreatywność, chęć zabawy. Bierze również pod uwagę cechy społeczno-kulturowej rzeczywistości, w której funkcjonują współcześni uczniowie, m.in. wzrost znaczenia technologii komunikacyjno-informacyjnych, silne oddziaływanie ikonosfery na człowieka, niejednoznaczność w sferze wartości, gwałtowne tempo przemian w wielu aspektach życia.

Program zawiera wszystkie treści zgodne z Podstawą programową wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Został poszerzony o dodatkowe treści wykraczające poza podstawę, dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów w klasach 4–6 szkoły podstawowej.

Program zakłada optymalną korelację treści literackich, kulturowych i językowych. Ma to służyć zdobywaniu przez ucznia wszystkich umiejętności wymienionych w podstawie programowej, wszechstronnemu kształceniu kulturowemu, rozbudzaniu i wzmacnianiu motywacji czytelnicy, rozwijaniu kreatywności oraz poszerzaniu zainteresowań uczniów, którzy – w kontakcie z różnorodnymi tekstami kultury – mogą w sposób samodzielny i możliwie pełny kształtować swoją tożsamość.

Program w znacznym stopniu zwraca uwagę na kształtowanie i usprawnianie umiejętności związanych z odbiorem i tworzeniem poprawnych językowo wypowiedzi oraz na samokształcenie ucznia i pracę w grupie rówieśniczej.

Autorki programu wzięły pod uwagę fakt, że uczeń rozpoczynający naukę w 4 klasie ma pewien zasób wiedzy i szereg podstawowych umiejętności oraz kompetencji zdobytych w klasach 1–3 szkoły podstawowej w zakresie określonym podstawą programową dla tego etapu edukacyjnego. Program zakłada poszerzenie tej wiedzy i doskonalenie nabytych umiejętności. Ilustracją tego mechanizmu może być na przykład kształcenie umiejętności redagowania jednej z podstawowych form wypowiedzi – opowiadania. W myśl podstawy programowej dla klas 1–3 uczeń kończący klasę trzecią tworzy krótkie opowiadanie. Program zakłada, że w II etapie edukacyjnym uczeń doskonali tę umiejętność przez tworzenie rozbudowanych, poprawnych kompozycyjnie opowiadań odtwórczych oraz twórczych, wzbogacanych środkami językowego wyrazu w zakresie leksyki, frazeologii i składni, elementami opisu oraz dialogami.

Konstrukcja programu **pozwala na jego modyfikację**. Mogą dokonać jej nauczyciele, biorąc pod uwagę potrzeby konkretnych uczniów oraz warunki funkcjonowania szkoły.

Autorki programu dostrzegają **potrzebę indywidualizacji procesu kształcenia**. Zakładają, że zarówno realizowane treści nauczania, jak i sposoby mierzenia osiągnięć uczniów będą uwzględniały ich indywidualne możliwości. Uczniowie mający problemy w uczeniu się powinni realizować przede wszystkim wymagania wynikające z podstawy programowej. Uczniowie szczególnie uzdolnieni powinni mieć możliwość rozwiązywania ćwiczeń dodatkowych stymulujących ich rozwój. Powinni otrzymywać zadania odwołujące się do ich wyobraźni, kreatywności czy też rozwiniętej inteligencji interpersonalnej.

Kształcenie literackie

Koncepcja programu w zakresie kształcenia literackiego opiera się na regułach czytania utworów uwzględniających **pięciostopniowy charakter doświadczenia literatury** przez dziecko, które kolejno:

- rejestruje najpierw zdarzenia, a później układa je w bardziej złożone szeregi;
- wyodrębnia bohatera, poczynając od uproszczonych typów, następnie przechodzi do odczytywania bardziej złożonych charakterów;

- dostrzega znaczące układy relacji przestrzennych;
- zauważa narratora, stawia pytania skierowane do tekstu literackiego;
- zwraca uwagę na literackie gry, rozmowy tekstów z tekstami, konteksty kulturowe.

Z tego też powodu dominanty tematyczne w poszczególnych rozdziałach i klasach koncentrują się wokół następujących zagadnień:

Klasa I dominacja zdarzeń	Klasa V dominacja bohatera	Klasa VI dominacja przestrzeni literackiej, kontekstów
Przygody dnia codziennego	Bratnie dusze	Światy wyobraźni
Świąteczne nastroje	Mali i wielcy w historii	Wartości poszukiwane
Marzenia zwykłe i niezwykłe	Herosi mitów i legend	Małe filozofowanie
Karuzela z uczuciami	Bawiący się słowami	Piękno uchwycone
Historie nie z tej ziemi	Mali i wielcy podróżnicy	Czas relaksu

Podstawą doboru lektur w poszczególnych klasach były uwarunkowania przyjętej koncepcji, pełna zgodność propozycji z podstawą programową oraz kryterium pragmatyczne, estetyczne i poznawcze.

W całym cyklu uwzględniono wszystkie lektury wymienione w podstawie programowej dla klas 4–6 z zaleceniem do opracowania w całości lub we fragmentach. W każdej klasie cztery lektury (oznaczone gwiazdką) powinny zostać omówione w całości, w sposób pełny, dokładny i wieloaspektowy.

W zestawie lektur **dominują teksty współczesne**, które łączą w sobie atrakcyjność odbiorczą dla ucznia oraz wartości literackie i wychowawcze. Proponowane fragmenty pochodzą z utworów nagradzanych w polskich, a także w międzynarodowych konkursach książek dla dzieci i młodzieży.

Program zakłada również **czytanie tekstów zaliczanych do tradycji literackiej**, których wartość artystyczna nie podlega dyskusji. Tu podstawowym kryterium doboru były możliwości percepcyjne uczniów szkoły podstawowej.

Praca z tekstami literackimi opiera się na różnorodnych poleceniach, uwzględniających zasady stopniowania trudności, nastawionych na omówienie wrażeń czytelniczych, wnikliwą analizę oraz interpretację tekstów. Zadania związane z lekturą odwołują się do rzeczywistości znanej uczniom, do współczesności. Uwzględniają działania twórcze ucznia – samodzielne i w grupie rówieśniczej, np. poprzez ćwiczenia projektowe, ćwiczenia rozwijające kreatywność i wyobraźnię.

Kształcenie językowe

Najważniejsze umiejętności zdobywane przez ucznia, określone w nowej podstawie programowej (czytanie, myślenie matematyczne, myślenie naukowe, umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i języku obcym, umiejętność posługiwania się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, umiejętność uczenia się, umiejętność pracy zespołowej) **wynikają z europejskich kompetencji kluczowych** postulowanych przez Unię Europejską w stosunku do państw członkowskich.

Sformułowanie siedmiu najważniejszych umiejętności nakłada na nauczycieli obowiązek kształcenia tych kompetencji w możliwie szerokim zakresie. Należy ponadto zwrócić uwagę na **konieczność zapewnienia synergii** w procesie kształcenia kompetencji kluczowych. Działania nastawione na kształcenie poszczególnych umiejętności nie mogą być wyizolowane, muszą się uzupełniać, budować powiązane struktury, wzmacniać się wzajemnie i w efekcie tworzyć wartość dodaną.

Biorąc pod uwagę szczególną rolę języka polskiego w szkole, koncepcja kształcenia językowego w programie *Słowa z uśmiechem* zakłada **integralne traktowanie zagadnień dotyczących języka, literatury, kultury i komunikacji**. Świadomość językowa ucznia, jego kompetencje językowe kształtowane są w szerokim kontekście funkcjonowania społecznego. Każda jednostka lekcyjna sytuuje ucznia w konkretnej rzeczywistości językowej, społecznej i kulturowej. Analiza tekstu, obserwacja języka, różnorodne ćwiczenia, realizacja aktów mowy, to optymalny sposób kształcenia językowego uwzględniony w cyklu *Słowa z uśmiechem*.

Program utrzymuje zarysowaną w podstawie programowej **równowagę między wiedzą o języku i umiejętnościami językowo-komunikacyjnymi**. Nie ulega wątpliwości, że zespół pojęć z zakresu nauki o języku jest niezbędny do pełnego rozwoju językowego uczniów, również w kontekście nauki języków obcych. Wiedza o języku musi być jednak sfunkcjonalizowana, powinna dotyczyć w szerokim zakresie komunikacji, fleksji, składni, słowotwórstwa, fonetyki, ortografii, mowy pozawerbalnej. Program zakłada, że tworzenie aparatu pojęciowego w sferze nauki o języku powinno się odbywać przy wyraźnej aktywności uczniów. Autorki programu dostrzegają konieczność kształcenia komunikacyjnego w jego różnych aspektach – od prostych, bezpośrednich aktów mowy, takich jak prośba, obietnica po skomplikowane struktury polemiki i dyskusji. Przyjmują, że język, jego gramatyka, funkcje będą analizowane w kontekście szerszych wypowiedzi.

Tekst jako suma pewnych działań językowych to z jednej strony gotowe tworzywo nastawione na aktywny odbiór, a z drugiej strony to materiał zachęcający do obserwacji, analizy, przekształcania i kreacji. **Program zakłada kształcenie i doskonalenie wielu form wypowiedzi** – od najprostszych użytkowych po próby literackie. Tu również oczekiwana jest aktywność uczniów w kwestii rozpoznawania charakterystycznych cech leksykalnych, składniowych, stylistycznych, kompozycyjnych tekstu.

Autorki programu kładą **nacisk na kształcenie umiejętności pisania poprawnego pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym**. Rozkład zajęć w ciągu roku szkolnego uwzględnia co najmniej kilkanaście lekcji w całości poświęconych nauce ortografii i interpunkcji. Dobór form, metod i technik pracy na tych lekcjach uwzględnia najnowsze badania naukowe w zakresie sposobów uczenia się, ale wykorzystuje również sprawdzone i utrwalone w praktyce szkolnej zasady. Ponadto w podręczniku i zeszytcie ćwiczeń umieszczone zostały ćwiczenia ortograficzne do okazjonalnego wprowadzania na każdej lekcji.

Lekcje językowe zachowują stały układ elementów. Są to ćwiczenia wprowadzające, pozwalające na obserwację materiału językowego i ułatwiające wnioskowanie, dalej – analiza pojęć i zasad, i w kolejnej fazie – ćwiczenia utrwalające, kształcące świadomość językową ucznia i jego umiejętności komunikacyjne. Taki układ determinuje **aktywność i samodzielność ucznia w docieraniu do informacji, umiejętności ich obserwowania, gromadzenia i przetwarzania**.

Autorki programu zakładają, że wiedza i umiejętności językowe powinny być **systematycznie utrwalane przez działania dydaktyczne atrakcyjne dla ucznia szkoły podstawowej**, np. przez tworzenie map mentalnych, rozwiązywanie różnorodnych ćwiczeń, rozwiązywanie gier dydaktycznych lub sprawdzianów na wesoło itp.

Treść, forma i rodzaje ćwiczeń językowych wynikają w szczególności:

- z uwzględnienia nowych technik i metod stymulujących umiejętność selekcjonowania, zapamiętywania informacji, wpływających na efektywność uczenia się, m.in. poprzez wykorzystanie nauczania wielozmysłowego,
- z wprowadzenia, w możliwym dla tego etapu edukacyjnego zakresie, pragmatyngwistyki, socjolingwistyki, elementów kognitywizmu,
- z ustanowienia punktem wyjścia do rozważań o języku tekstów literackich dla dzieci i młodzieży i częstego odwoływania się do realiów świata nastolatków.

Proponowany podręcznik wraz z zeszytem ćwiczeń, pozwala na efektywne wykorzystanie czasu lekcyjnego na kształcenie sprawności komunikacyjnej uczniów. Umieszczony zestaw zadań jest dla uczniów atrakcyjny i motywujący do pracy, może być też dodatkowym materiałem do ćwiczenia w domu.

Kształcenie kulturowe

Program zakłada **systematyczne wprowadzanie ucznia w świat kultury – odpowiednio do jego potrzeb i możliwości percepcyjnych**. Kształcenie kulturowe należy realizować przez tworzenie sytuacji dydaktycznych pozwalających na obcowanie młodego człowieka z różnymi tekstami kultury oraz przez wyposażenie ucznia w podstawowy aparat pojęciowy dotyczący odbioru dzieł sztuki. Będą temu służyć zarówno wyjścia do kina, teatru, galerii czy udział w imprezach kulturalnych, jak również polecenia i ćwiczenia dotyczące dzieł plastycznych, muzycznych, odwołujące się do różnych sztuk audiowizualnych i zachęcające do filozoficznych rozważań – na miarę możliwości ucznia.

Współczesne technologie informacyjno-komunikacyjne otwierają przed nauczycielami wielkie obszary aktywności dydaktycznej. Wyposażenie techniczne wielu szkół pozwala na tworzenie klubów filmowych, prowadzenie warsztatów teatralnych itp. Program proponuje różnorodne teksty kultury, które korelują z tekstami literackimi i mogą wzbogacić ich odbiór. To jednak nauczyciel, znając możliwości oraz potrzeby uczniów, decyduje w jakim stopniu i w jakim zakresie ten materiał wykorzystać.

Ogólne cele kształcenia i wychowania

Program *Słowa z uśmiechem* zakłada przyjazne **wprowadzanie ucznia w świat wiedzy** bliskiej jego doświadczeniu i zainteresowaniom. Kładzie nacisk na tworzenie sytuacji dydaktycznych służących aktywnemu **rozwijaniu umiejętności**, które pozwolą uczniowi nie tylko wykorzystać zdobytą przez niego wiedzę, ale również ją pogłębić i ugruntować. Program zorientowany jest na edukację aksjologiczną sprzyjającą **kształtowaniu postaw** pozwalających na pełne, aktywne i odpowiedzialne funkcjonowanie młodych ludzi w społeczeństwie. Stawia przed uczniami w klasach 4–6 wymagania ogólne wynikające z zapisów podstawy programowej.

W zakresie odbioru wypowiedzi i wykorzystania zawartych w nich informacji uczeń:

- kształci umiejętność aktywnego słuchania, sprawnego czytania głośnego i cichego oraz rozumienia komunikatów na różnych poziomach odbioru;
- postrzega język jako funkcjonalne, cenne i wielowymiarowe narzędzie komunikacji;
- kształci umiejętność skutecznego poszukiwania informacji z różnych źródeł, również przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- porządkuje zdobyte informacje poprzez odpowiednie ich selekcjonowanie i przetwarzanie;
- stosuje odpowiednie i zróżnicowane sposoby odbioru różnych tekstów kultury.

W zakresie analizy i interpretacji tekstów kultury uczeń:

- poznaje wiele różnych tekstów kultury dostosowanych do jego rozwoju;
- kształci umiejętność świadomego, pełnego i refleksyjnego odbioru tekstów kultury;
- rozumie estetyczną wyjątkowość dzieł artystycznych oraz ich zróżnicowanie gatunkowe;
- dostrzega wiele różnych poziomów odbioru dzieł – od odczytywania znaczeń dosłownych po symboliczne;
- wykazuje się aktywnością w zakresie rozwijania indywidualnych zainteresowań różnymi dziedzinami kultury;
- kształci postawę świadomego uczestnika świata kultury poprzez poznawanie specyfiki tekstów literackich i innych tekstów kultury oraz dostosowanie odpowiednich strategii odbioru do sposobu wypowiedzi artystycznej;
- postrzega i rozumie świat kultury jako rzeczywistość, która kształtuje jego świat wartości.

W zakresie tworzenia wypowiedzi uczeń:

- kształci umiejętność mówienia i pisanie w różnych sytuacjach komunikacyjnych i w odniesieniu do różnych aspektów rzeczywistości;
- przejawia motywację do kształcenia sprawności językowej (w zakresie leksyki, fleksji, składni, ortografii) i dbałości o formę wypowiedzi w aspekcie stylistycznym, kompozycyjnym i innych;
- kształtuje swoje wypowiedzi z zamiarem skutecznego porozumiewania się;
- postrzega język jako narzędzie poznawania, kreowania i rozszerzania granic własnego świata.

Treści kształcenia oraz szczegółowe cele kształcenia i wychowania

Treści nauczania/ Realizacja podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6	Pojęcia i terminy
I Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji				
I.1 Czytanie i słuchanie				
	Uczeń:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy czwartej, a ponadto:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy piątej, a ponadto:	
Sprawność czytania tekstów I.1.1)	<ul style="list-style-type: none"> – czyta płynnie i w dobrym tempie; – czyta uważnie i ze zrozumieniem 	<ul style="list-style-type: none"> – czyta teksty trudniejsze i dłuższe 	<ul style="list-style-type: none"> – czyta różnorodne teksty, m.in. literackie i popularnonaukowe oraz współczesne i dawne 	<ul style="list-style-type: none"> • tekst
Określanie tematu i głównej myśli tekstu I.1.2)	<ul style="list-style-type: none"> – określa temat i główną myśl tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> – określa temat i główną myśl tekstów wymagających odczytania na poziomie metaforycznym 	<ul style="list-style-type: none"> – określa temat i główną myśl tekstów wymagających odczytania na poziomie symbolicznym 	<ul style="list-style-type: none"> • temat utworu • główna myśl utworu
Identyfikowanie nadawcy i odbiorcy wypowiedzi I.1.3)	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje nadawcę i odbiorcę wypowiedzi; – dostrzega różnicę między autorem a narratorem; – identyfikuje podmiot liryczny; – wchodzi w rolę aktywnego czytelnika i słuchacza 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje narratora pierwszoosobowego i trzecioosobowego; – analizuje różnice między narratorem pierwszoosobowym i trzecioosobowym; – odczytuje intencje nadawcy wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wiedzę narratora o świecie przedstawionym; – analizuje rolę kompetencji czytelnika w odczytaniu dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> • autor • narrator • podmiot liryczny • czytelnik • słuchacz
Identyfikowanie wypowiedzi jako tekstów o różnych funkcjach I.1.4)	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje tekst informacyjny i literacki 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różnice między tekstem informacyjnym i literackim; – rozpoznaje elementy oceniające w wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje tekst reklamowy; – wskazuje różnice między tekstem informacyjnym, literackim i reklamowym; – odróżnia informacje o faktach od opinii 	<ul style="list-style-type: none"> • tekst informacyjny • tekst literacki • tekst reklamowy
Rozpoznawanie form gatunkowych wypowiedzi I.1.5)	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje formy gatunkowe (zaproszenie, życzenia, ogłoszenie, przepis, list, SMS, rozmowa telefoniczna, pozdrowienia) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje formy gatunkowe (zawiadomienie, gratulacje, instrukcję, sprawozdanie); 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje formy gatunkowe (reklamę, recenzję, streszczenie); 	<ul style="list-style-type: none"> • formy gatunkowe wypowiedzi
Odróżnianie informacji w tekście I.1.6)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje w tekście najważniejsze informacje; – wskazuje w tekście informacje drugorzędne 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje informacje ważne i informacje drugorzędne 	<ul style="list-style-type: none"> – selekcjonuje informacje; – hierarchizuje informacje 	<ul style="list-style-type: none"> • informacja

Wyszukiwanie informacji w tekście I.1.7)	<ul style="list-style-type: none"> wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost; cytuje informacje z tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> wyszukuje w tekście informacje wyrażone pośrednio (ukryte); odwołuje się do różnych informacji z tekstu w celu uzasadnienia swojego zdania 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje informacje uzyskane z różnych źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> cytat
Rozumienie znaczeń wyrazów I.1.8)	<ul style="list-style-type: none"> rozumie dosłowne znaczenia wyrazów; rozumie nieskomplikowane znaczenia przenośne wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie znaczenia przenośne wyrazów z wybranych kręgów tematycznych 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie symboliczne znaczenia wyrazów z wybranych kręgów tematycznych 	<ul style="list-style-type: none"> znaczenie wyrazu
Wnioskowanie z tekstu I.1.9)	<ul style="list-style-type: none"> wyodrębnia przesłanki w tekście 	<ul style="list-style-type: none"> wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście 	<ul style="list-style-type: none"> dostrzega próby manipulacji; rozpoznaje prawdę lub fałsz w tekście 	<ul style="list-style-type: none"> wniosek przesłanka
Dostrzeganie relacji między częściami składowymi wypowiedzi I.1.10)	<ul style="list-style-type: none"> wyodrębnia tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie wypowiedzi oraz akapity 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia funkcje części składowych wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy kompozycyjne typowe dla różnych wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> tytuł wstęp rozwinięcie zakończenie akapit

I.2 Samokształcenie i docieranie do informacji

	Uczeń:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy czwartej, a ponadto:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy piątej, a ponadto:	
Korzystanie z encyklopedii i słowników I.2)	<ul style="list-style-type: none"> gromadzi informacje z różnych źródeł; analizuje układ i budowę haseł w encyklopedii i słowniku; korzysta z katalogu bibliotecznego; korzysta z informacji zawartych w encyklopedii; korzysta z informacji zawartych w słowniku ortograficznym; korzysta z informacji zawartych w słowniku wyrazów bliskoznacznych 	<ul style="list-style-type: none"> wnioskuje na podstawie zgromadzonych informacji; korzysta z informacji zawartych w encyklopedii tematycznej; korzysta z informacji zawartych w przewodniku; korzysta z informacji zawartych w słowniku języka polskiego; korzysta z informacji zawartych w słowniku wyrazów obcych 	<ul style="list-style-type: none"> argumentuje na podstawie zgromadzonych informacji; korzysta z informacji zawartych w leksykonie; korzysta z informacji zawartych w słowniku poprawnej polszczyzny; korzysta z informacji zawartych w słowniku frazeologicznym 	<ul style="list-style-type: none"> katalog źródła encyklopedyczne słownik ortograficzny słownik wyrazów bliskoznacznych słownik języka polskiego słownik wyrazów obcych słownik poprawnej polszczyzny słownik frazeologiczny
Korzystanie ze środków masowego przekazu i technologii informacyjnych I.2)	<ul style="list-style-type: none"> selekcjonuje informacje zawarte w programie telewizyjnym; korzysta z informacji prasowych (m.in. ogłoszenia); korzysta z informacji umieszczonych na wybranych stronach internetowych rozpoznaje zagrożenia i dostrzega korzyści wykorzystania nowoczesnych technologii komunikacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> korzysta z informacji zawartych w czasopiśmie dziecięcych i młodzieżowych; korzysta z informacji zawartych w encyklopediach internetowych; korzysta świadomie i bezpiecznie z nowoczesnych technologii komunikacyjnych; 	<ul style="list-style-type: none"> korzysta ze słowników elektronicznych; korzysta z elektronicznych programów edukacyjnych ocenia wpływ nowoczesnych technologii informatycznych na rozwój społeczeństwa i indywidualnych osób 	<ul style="list-style-type: none"> słownik elektroniczny program edukacyjny internet

Treści nauczania/ Realizacja podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6	Pojęcia i terminy
I.3 Świadomość językowa				
	Uczeń:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy czwartej, a ponadto:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy piątej, a ponadto:	
<p>Podstawowe funkcje składniowe wyrazów I.3.1)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje orzeczenie w zdaniu; – wyjaśnia funkcję orzeczenia w wypowiedzeniu; – rozpoznaje podmiot w zdaniu; – wyjaśnia funkcję podmiotu w wypowiedzeniu; – wyodrębnia związek główny w zdaniu; – oddziela grupę podmiotu od grupy orzeczenia; – wyodrębnia związki poboczne w wypowiedzeniu; – ustala zależności form orzeczenia od podmiotu; – rozróżnia wyrazy określane i wyrazy określające 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje przydawkę w wypowiedzeniu pojedynczym; – wyjaśnia funkcję przydawki; – rozpoznaje dopełnienie w wypowiedzeniu pojedynczym; – wyjaśnia funkcję dopełnienia; – rozpoznaje okolicznik (czasu, miejsca, sposobu) w wypowiedzeniu pojedynczym; – wyjaśnia funkcję okolicznika 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje różne sposoby informowania o czynności, stanie, procesie; – odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego; – rozpoznaje różne sposoby informowania o wykonawcy czynności; – odróżnia podmiot logiczny od gramatycznego; – wyjaśnia funkcję podmiotu domyślnego; – rozpoznaje okolicznik (celu, przyczyny) w wypowiedzeniu pojedynczym 	<ul style="list-style-type: none"> • orzeczenie (czasownikowe, imienne) • podmiot (gramatyczny, logiczny, domyślny) • przydawka • dopełnienie • okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, celu, przyczyny) • związek główny • związki poboczne
<p>Rodzaje wypowiedzeń I.3.2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia charakterystyczne cechy wypowiedzenia; – rozpoznaje w tekście zdanie pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte; – wyjaśnia funkcje zdań pojedynczych rozwiniętych i nierozwiniętych; – odróżnia zdanie pojedyncze od zdania złożonego; – odróżnia zdanie od wypowiedzenia bez czasownika; – wyodrębnia równoważnik zdania; – wyjaśnia funkcje wypowiedzeń bez czasownika; 	<ul style="list-style-type: none"> – wyodrębnia w tekście zdanie złożone współrzędnie; – wyjaśnia funkcje zdań złożonych współrzędnie; – odróżnia rodzaje zdań złożonych współrzędnie; – przeprowadza analizę składniową zdania pojedynczego rozwiniętego; – rozpoznaje wypowiedzenia charakterystyczne dla wybranych form wypowiedzi; – przejawia wrażliwość estetyczną 	<ul style="list-style-type: none"> – wyodrębnia w tekście zdanie złożone podrzędnie; – wyjaśnia funkcje zdań złożonych podrzędnie; – odróżnia zdanie złożone podrzędnie od zdania złożonego współrzędnie; – odróżnia rodzaje zdań złożonych podrzędnie; – analizuje związki między budową wypowiedzeń a stylem tekstu; – przejawia postawę otwartości i kreatywności w odbiorze różnych tekstów kultury 	<ul style="list-style-type: none"> • zdanie pojedyncze (rozwinęte i nierozwinęte) • zdanie złożone współrzędnie • zdanie złożone podrzędnie • wypowiedzenie bez czasownika • równoważnik zdania

	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia dostosowanie różnych rodzajów wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnych – przejawia wrażliwość na piękno słowa 			
Podstawowe części mowy I.3.3)	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekście rzeczowniki; – wymienia rzeczowniki nazywające różne kategorie; – odróżnia rzeczowniki własne i pospolite; – rozpoznaje w tekście czasowniki; – odróżnia czasowniki nazywające czynności i stany; – odróżnia formę osobową i nieosobową czasownika; – rozpoznaje w tekście przymiotniki; – rozpoznaje w tekście przysłówki 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekście liczebniki; – odróżnia liczebniki główne, porządkowe, zbiorowe i ułamkowe; – rozpoznaje w tekście przyimki; – wyodrębnia w tekście wyrażenia przyimkowe; – rozpoznaje w tekście spójniki; – wyodrębnia w tekście spójniki współrzędności 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekście zaimki – odróżnia przyimki proste od złożonych; – wyodrębnia w tekście spójniki podrzędności 	<ul style="list-style-type: none"> • rzeczownik • czasownik • przymiotnik • przysówek • liczebnik • przyimek • spójnik • zaimek
Odmiana części mowy I.3.4)	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekście formy liczb oraz rodzajów gramatycznych rzeczownika i określa ich funkcje w wypowiedzi; – rozpoznaje w tekście formy liczb, osób, czasów, rodzajów gramatycznych czasownika i określa ich funkcje w wypowiedzi; – rozpoznaje w tekście formy liczb oraz rodzajów gramatycznych przymiotnika i określa ich funkcje w wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekście formy przypadków rzeczownika i określa ich funkcje w wypowiedzi; – wyróżnia temat i końcówkę rzeczownika; – wskazuje oboczności w tematach rzeczownika; – rozpoznaje w tekście formy stron oraz aspektów czasownika i określa ich funkcję w wypowiedzi; – rozpoznaje w tekście formy przypadków przymiotnika i określa ich funkcję w wypowiedzi; – wyodrębnia związek przymiotnika z rzeczownikiem; – wyodrębnia związek czasownika z przysłówkiem 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekście formy liczb, rodzajów gramatycznych, przypadków różnych zaimków i określa ich funkcję w wypowiedzi; – rozpoznaje stopień natężenia cechy przymiotników; – rozpoznaje stopień natężenia cechy przysłówków 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba • rodzaj • osoba • czas • przypadek • strona • aspekt • stopień • temat • końcówka • oboczności • stopniowanie
Niewerbalne środki komunikowania się I.3.5)	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje znaczenie gestu, wyrazu twarzy, mimiki i postawy w procesie komunikowania się; – rozpoznaje elementy ekspresji w komunikacji niewerbalnej; – odczytuje proste znaki i piktogramy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie niewerbalnych środków porozumiewania się w różnych sytuacjach komunikacyjnych; – odczytuje różnorodne znaki i piktogramy; – wyjaśnia funkcję znaków w komunikacji internetowej 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wpływ niewerbalnych środków porozumiewania się na proces komunikacji; – porównuje werbalny i pozawerbalny sposób komunikowania się; – wyjaśnia znaczenie i wpływ umiejętności odbioru komunikatów niewerbalnych na stosunki między ludźmi 	<ul style="list-style-type: none"> • mimika • gesty • postawa • piktogramy • ekspresja

Treści nauczania/ Realizacja podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6	Pojęcia i terminy
II Analiza i interpretacja tekstów kultury				
II.1 Wstępne rozpoznanie tekstów kultury				
	Uczeń:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy czwartej, a ponadto:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy piątej, a ponadto:	
Reakcje czytelnicze II.1.1)	<ul style="list-style-type: none"> – nazywa swoje reakcje czytelnicze; – opisuje wrażenia, emocje towarzyszące odbiorowi tekstów kultury; – określa nastrój tekstów kultury 	<ul style="list-style-type: none"> – nazywa precyzyjnie emocje towarzyszące odbiorowi tekstu kultury; – wskazuje elementy dzieła budujące nastrój 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje bogate słownictwo do opisu reakcji czytelniczych, między innymi używa porównań i związków frazeologicznych; – analizuje środki językowe wpływające na nastrój tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> • emocje • nastrój
Konfrontowanie sytuacji bohaterów z własnym doświadczeniem II.1.2)	<ul style="list-style-type: none"> – określa sytuację bohatera literackiego i filmowego; – porównuje sytuację bohatera literackiego i filmowego z własnymi doświadczeniami 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia sytuację bohatera literackiego na podstawie własnych doświadczeń 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wpływ własnego doświadczenia na stosunek do bohatera literackiego 	<ul style="list-style-type: none"> • sytuacja bohatera
Wyrażanie własnego stosunku do postaci literackiej II.1.3)	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiada się na temat bohatera literackiego lub filmowego; – wskazuje cechy pozytywne i negatywne bohatera; – prezentuje własne zdanie na temat bohatera; – ma świadomość wartości słowa, przeciwdziała agresji słownej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia opinię o bohaterze; – uzasadnia własne zdanie; – używa bogatego słownictwa wyrażającego stosunek do bohatera 	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczy w dyskusji na temat bohatera; – polemizuje z sądami innych; – używa różnych środków językowych wyrażających stosunek do postaci literackiej; – obiektywnie ocenia postawy bohaterów literackich 	<ul style="list-style-type: none"> • bohater literacki • opinia • ocena
II.2 Analiza tekstów kultury				
	Uczeń:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy czwartej, a ponadto:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy piątej, a ponadto:	
Swoistość artystyczna dzieła II.2.1)	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia dzieło literackie od innych tekstów kultury; 	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia widowisko teatralne od innych tekstów kultury; 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje różne teksty kultury; – porównuje sposób realizacji podobnego 	<ul style="list-style-type: none"> • dzieło literackie • poezja

	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia poezję od prozy; – odróżnia film od innych tekstów kultury; – prezentuje postawę wrażliwości, empatii oraz tolerancji dla odmienności 	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia dzieło plastyczne od innych tekstów kultury; – prezentuje postawę odpowiedzialności i otwartości na potrzeby innych ludzi 	<ul style="list-style-type: none"> motywu w tekście literackim i dziele plastycznym; – analizuje wpływ środków artystycznych na sposób odbioru różnych tekstów kultury ; – analizuje rolę stereotypów w kontaktach międzyludzkich 	<ul style="list-style-type: none"> • proza • film • widowisko teatralne • dzieło plastyczne • środki artystyczne • tekst kultury
Fikcja artystyczna a rzeczywistość II.2.2)	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości; – odróżnia fikcję filmową od rzeczywistości 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje świat fikcji artystycznej ze światem rzeczywistym; – odróżnia znaczenia dosłowne dzieła artystycznego od znaczeń przenośnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje znaki literackości tekstów; – analizuje językowy charakter świata fikcji literackiej 	<ul style="list-style-type: none"> • fikcja literacka • rzeczywistość
Realizm a fantastyka w tekstach kultury II.2.3)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje prawdopodobne (realistyczne) elementy świata przedstawionego; – wskazuje nieprawdopodobne (fantastyczne) elementy świata przedstawionego; – analizuje funkcję fantastyki w baśniach 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy charakterystyczne utworów realistycznych; – porównuje obrazowanie fantastyczne i realistyczne; – analizuje funkcję fantastyki w mitach – analizuje funkcję elementów fantastycznych i realistycznych w legendach; – analizuje funkcję elementów fantastycznych w różnych tekstach literackich 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje cechy charakterystyczne literatury fantasy; – wyodrębnia specyficzne motywy literatury fantastyczno-naukowej; – rozróżnia gatunki fantastyki 	<ul style="list-style-type: none"> • elementy realistyczne • elementy fantastyczne • fantasy • fantastyka naukowa
Środki artystyczne w tekstach literackich II.2.4)	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekście literackim porównanie i objaśnia jego funkcję; – rozpoznaje w tekście literackim epitet i objaśnia jego funkcję; – rozpoznaje w tekście literackim przenośnię; – odróżnia uosobienie i ożywienie 	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia funkcję przenośni w tekście literackim; – rozpoznaje w tekście literackim wyraz dźwiękonaśladowczy; – objaśnia funkcję dźwiękonaśladowstwa w utworach literackich 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekście literackim proste symbole i objaśnia ich funkcję; – rozpoznaje w tekście literackim alegorię; – analizuje wpływ alegorii na znaczenie bajek 	<ul style="list-style-type: none"> • porównanie • epitet • przenośnia • uosobienie • ożywienie • wyraz dźwiękonaśladowczy • symbol • alegoria
Kompozycja wiersza II.2.5)	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje wers; – wskazuje zwrotkę w wierszu; – wskazuje rymy w wierszu; – odróżnia wiersz rymowy od wiersza bez rymów; – odróżnia wiersz ciągły od stroficznego; – wskazuje refren w wierszu 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia rodzaje rymów; – rozpoznaje rytm wiersza; – analizuje wpływ elementów kompozycyjnych na rytmiczność wiersza 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wpływ kompozycji na warstwę znaczeniową utworu 	<ul style="list-style-type: none"> • wers • zwrotka • rymy • wiersz rymowy • wiersz bez rymów • wiersz ciągły • wiersz stroficzny • rytm

Treści nauczania/ Realizacja podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6	Pojęcia i terminy
Elementy widowiska teatralnego II.2.6)	<ul style="list-style-type: none"> – posługuje się terminami: <i>scena, aktor, plakat teatralny, charakteryzator, kostium, rekwizyt, pantomima</i> w odniesieniu do widowiska teatralnego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyodrębnia elementy składające się na widowisko teatralne (tekst, gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty); – posługuje się terminami: <i>dialog, monolog, utwór dramatyczny, scenariusz</i> w odniesieniu do widowiska teatralnego; – wymienia znaki teatru; – planuje wykorzystanie różnych elementów inscenizacji; – rozpoznaje cechy charakterystyczne teatru lalkowego 	<ul style="list-style-type: none"> – posługuje się terminami: <i>tekst główny, tekst poboczny, akt, scena</i> w odniesieniu do widowiska teatralnego; – określa funkcje różnych elementów widowiska teatralnego; – wyjaśnia specyfikę teatru ulicznego; – opisuje teatralny <i>savoir-vivre</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • scena • aktor • charakteryzacja • kostium • rekwizyt • dekoracja • pantomima • dialog • monolog • teatr lalkowy • teatr uliczny
Elementy dzieła filmowego i telewizyjnego II.2.7)	<ul style="list-style-type: none"> – wyodrębnia elementy dzieła filmowego (reżyseria, ujęcia, plany filmowe, aktorzy, gra aktorska); – posługuje się słownictwem związanym ze sztuką filmową; – wyjaśnia pojęcie adaptacji filmowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyodrębnia charakterystyczne elementy scenariusza filmowego; – wskazuje różnice między scenariuszem i scenopisem 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje adaptację filmową z dziełem literackim; – wyjaśnia specyfikę serialu telewizyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> • film • reżyseria • gra aktorska • plan filmowy • adaptacja • scenariusz • serial telewizyjny
Charakterystyka przekazów audiowizualnych II.2.8)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych – filmu; – rozpoznaje różne gatunki filmowe; – nazywa tworzywo przekazów audiowizualnych (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa) 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych – programu informacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych – programu rozrywkowego 	<ul style="list-style-type: none"> • ruchome obrazy • warstwa dźwiękowa • program informacyjny • program rozrywkowy
Konstrukcja dzieła literackiego II.2.9)	<ul style="list-style-type: none"> – wyodrębnia wydarzenia w dziele literackim; – analizuje przebieg zdarzeń; – stosuje słownictwo określające następstwo zdarzeń 	<ul style="list-style-type: none"> – wyodrębnia wątki w dziele literackim; – wskazuje wątek główny w utworach wątkowych 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia akcję utworu literackiego; – porównuje akcję i fabułę utworu 	<ul style="list-style-type: none"> • wydarzenie • wątek • akcja • fabuła

Charakterystyka bohatera II.2.10)	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje w tekście najistotniejsze informacje o bohaterze; – prezentuje informacje o bohaterze w różnych formach notatek; – określa motywy działania bohatera 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wygląd i zachowanie bohatera; – wskazuje różne źródła informacji o bohaterze (narrator, inne postacie, sam bohater); – zestawia i porównuje informacje; – wnioskuje o cechach bohatera na podstawie jego działań i postaw; – używa różnorodnych epitetów i porównań do charakterystyki bohatera 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje usposobienie, cechy charakteru, uzdolnienia bohatera; – używa bogatego słownictwa do charakterystyki bohatera; – porównuje zmiany zachodzące w postępowaniu bohatera 	<ul style="list-style-type: none"> • charakterystyka
Gatunki literackie II.2.11	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia wiersz od innych tekstów kultury; – identyfikuje opowiadanie i wymienia jego cechy; – identyfikuje baśń i wymienia jej cechy; – odróżnia baśń tradycyjną i współczesną; – rozpoznaje przysłowie i wyjaśnia jego funkcję; – identyfikuje komiks i wymienia jego charakterystyczne cechy 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje powieść i wymienia jej cechy – rozróżnia powieść sensacyjną, obyczajową, historyczną, fantastyczną; – identyfikuje legendę i wymienia jej cechy; – identyfikuje mit i wymienia jego cechy; – analizuje różnice między baśnią i legendą; – identyfikuje balladę 	<ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje utwór dramatyczny; – identyfikuje bajkę i wymienia jej cechy; – odróżnia fraszkę od innych tekstów lirycznych; 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiadanie • powieść • utwór dramatyczny • baśń • legenda • mit • bajka • fraszka • wiersz • przysłowie • komiks
II.3 Interpretacja tekstów kultury				
	Uczeń:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy czwartej, a ponadto:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy piątej, a ponadto:	
Poziomy odbiór tekstów kultury II.3.1)	<ul style="list-style-type: none"> – odbiera teksty kultury na poziomie dosłownym; – odczytuje przenośne sensory utworu oparte na nieskomplikowanych konstrukcjach metaforycznych, np. uosobieniach i ożywieniach 	<ul style="list-style-type: none"> – odbiera teksty kultury na poziomie przenośnym 	<ul style="list-style-type: none"> – odbiera teksty kultury na poziomie symbolicznym 	<ul style="list-style-type: none"> • dosłowny poziom odbioru • przenośny poziom odbioru • symboliczny poziom odbioru
Morał i przesłanie w tekstach literackich II.3.2)	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje samodzielnie przesłanie baśni 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje przesłanie baśni i legendy 	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia morał bajki 	<ul style="list-style-type: none"> • przesłanie • morał

Treści nauczania/ Realizacja podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6	Pojęcia i terminy
II.4 Wartości i wartościowanie				
	Uczeń:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy czwartej, a ponadto:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy piątej, a ponadto:	
Wartości i antywartości w tekstach kultury II.4	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje wartości i antywartości wpisane w teksty kultury, np. dobro – zło, pracowitość – lenistwo; – analizuje swoje mocne i słabe strony; – dostrzega wartość zabawy i postawy kreatywności w rozwoju człowieka; – propaguje zdrowy tryb życia; – kształtuje w zetknięciu z tekstami kultury swoją postawę patriotyczną; – prezentuje postawę szacunku dla tradycji 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje wartości i antywartości wpisane w teksty kultury, np. bohaterstwo – tchórzostwo, tolerancja – nietolerancja, miłość – nienawiść; – buduje poczucie własnej wartości; – dostrzega wartość miłości, przyjaźni, rodziny w życiu człowieka; – objaśnia wartość tradycji i bogactwo kulturowe Polski; – objaśnia rolę literatury jako pomostu międzypokoleniowego 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje wartości i antywartości wpisane w teksty kultury, np. mądrość – głupota, prawda – kłamstwo, wolność – niewola, przyjaźń – wrogość, wierność – zdrada; – buduje poczucie własnej tożsamości; – dostrzega wartość małej i wielkiej ojczyzny w życiu człowieka; – prezentuje postawę szacunku i dbałości o bogactwo przyrodnicze otaczającego świata; – kształtuje wrażliwość i gust estetyczny 	<ul style="list-style-type: none"> • wartości • antywartości
III Tworzenie wypowiedzi				
III.1 Mówienie i pisanie				
	Uczeń:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy czwartej, a ponadto:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy piątej, a ponadto:	
Tworzenie spójnych tekstów III.1.1)	<ul style="list-style-type: none"> – udziela poprawnych odpowiedzi na pytania; – tworzy spójne, logicznie uporządkowane wypowiedzi na tematy poruszane na zajęciach – związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury; – używa wyrazów i wyrażeń określających stosunki czasowe; – używa wyrazów i wyrażeń określających stosunki przestrzenne; – buduje wypowiedzenia w oparciu o związki przyczynowo – skutkowe; – stosuje synonimy 	<ul style="list-style-type: none"> – udziela precyzyjnych odpowiedzi na pytania; – tworzy różnorodne stylistycznie i poprawne kompozycyjnie wypowiedzi na tematy poruszane na zajęciach – związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury; – stosuje różne sposoby eliminowania powtórzeń w wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – udziela wyczerpujących odpowiedzi na pytania; – tworzy bogate w różnorodne środki językowe wypowiedzi na tematy poruszane na zajęciach – związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury 	<ul style="list-style-type: none"> • spójność tekstu

<p>Dostosowanie sposobu wyrażania do sytuacji komunikacyjnej i celu III.1.2)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – dostosowuje sposób przedstawiania do sytuacji komunikacyjnej; – dobiera różne środki językowe adekwatnie do sytuacji oficjalnej i nieoficjalnej sytuacji komunikowania się; – stosuje formy grzecznościowe w liście prywatnym, pozdrowieniach i życzeniach, wiadomościach SMS; – stosuje w rozmowie telefonicznej wyrazy i wyrażenia podtrzymujące kontakt z rozmówcą; – dostosowuje sposób wyrażania się do zamierzonego celu 	<ul style="list-style-type: none"> – posługuje się językiem nacechowanym emocjonalnie dostosowanym do sytuacji; – posługuje się różnymi typami wypowiedzeń w celu ożywienia narracji; – stosuje zasady etykiety w komunikacji internetowej; – formułuje argumenty w celu uzasadnienia własnego zdania 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje formy grzecznościowe w liście oficjalnym; – określa w jednoznaczny i kulturalny sposób swoje stanowisko w dyskusji; – dobiera odpowiednie środki językowe w dyskusji w celu skupienia uwagi słuchaczy; – przeciwstawia się próbom manipulacji językowej 	<ul style="list-style-type: none"> • sytuacja oficjalna • sytuacja nieoficjalna
<p>Formułowanie pytań do tekstu III.1.3)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje logiczne pytania do tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje precyzyjne pytania do tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje różnorodnie zbudowane pytania do tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> • pytania
<p>Świadoma komunikacja werbalna i niewerbalna III.1.4)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje różne typy wypowiedzeń odpowiednio do celu wypowiedzi; – stosuje wypowiedzenia wykrzyknikowe w celu podkreślenia emocji w wypowiedzi; – buduje wypowiedzenia pojedyncze i złożone wyrażające różne intencje (np. pytanie, odpowiedź, prośba, polecenie, podziękowanie, przeproszenie); – posługuje się mimiką, gestem i postawą ciała stosownie do okoliczności; – podkreśla intencje wypowiedzi pozawerbalnymi środkami porozumiewania się 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje wyrażenia i zwroty ujawniające stosunek do wypowiadanych treści; – buduje wypowiedzenia pojedyncze i złożone wyrażające różne intencje (np. potwierdzenie, zaprzeczenie, przyrzekanie, obiecywanie, współczucie, powątpiewanie); – dostosowuje ekspresję pozasłowną do okoliczności wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – unika agresji słownej, wulgaryzmów i manipulacji językowej; – buduje wypowiedzenia pojedyncze i złożone wyrażające różne intencje (np. radzenie, namawianie, odmawianie, zachęcanie, zniechęcanie, żartowanie); – analizuje rolę pozawerbalnych środków porozumiewania się w wystąpieniach publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • komunikacja werbalna i pozawerbalna • intencje wypowiedzi
<p>Tworzenie wypowiedzi pisemnych w różnych formach gatunkowych III.1.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – redaguje opowiadanie odtwórcze; – redaguje opowiadanie twórcze; – redaguje list prywatny (tradycyjny i e-mail); – redaguje kartkę z pozdrowieniami; – redaguje opis przedmiotu; – redaguje opis miejsca; – redaguje ogłoszenie; 	<ul style="list-style-type: none"> – redaguje opowiadanie z elementami opisu; – redaguje pamiętnik; – redaguje kartkę z dziennika; – redaguje sprawozdanie z wydarzenia sportowego; – redaguje sprawozdanie z wycieczki; – redaguje opis postaci literackiej; 	<ul style="list-style-type: none"> – redaguje dialog; – redaguje opowiadanie z dialogiem; – redaguje list oficjalny; – redaguje opis obrazu; – redaguje streszczenie; – redaguje rozbudowane notatki w różnych formach; 	<ul style="list-style-type: none"> • opowiadanie • opis • list • kartka z pozdrowieniami • ogłoszenie • zaproszenie • przepis

Treści nauczania/ Realizacja podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6	Pojęcia i terminy
	<ul style="list-style-type: none"> – redaguje zaproszenie; – redaguje życzenia; – redaguje przepis kulinarny; – redaguje proste notatki w różnych formach 	<ul style="list-style-type: none"> – redaguje opis postaci rzeczywistej; – redaguje opis krajobrazu; – redaguje zawiadomienie; – redaguje instrukcję; – redaguje bardziej złożone notatki w różnych formach 	<ul style="list-style-type: none"> – redaguje tekst reklamowy; – opisuje wrażenia na temat filmu; – opisuje wrażenia ze spektaklu teatralnego 	<ul style="list-style-type: none"> • notatka • pamiętnik • dziennik • sprawozdanie • zawiadomienie • instrukcja • streszczenie
Kompozycja i układ graficzny wypowiedzi III.1.6)	<ul style="list-style-type: none"> – pisze na temat, stosując odpowiednie zasady kompozycyjne; – wyróżnia w rozmaity sposób istotne treści w tekstach użytkowych; – planuje kompozycję treści w różnych formach notatek; – dba o estetykę zapisu; – wydziela margines w zapisie tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyróżnia akapitami wstęp, rozwinięcie i zakończenie tekstu; – dba o staranność redakcyjną tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> – wydziela akapitami kolejne ustępy tekstu; – tworzy teksty spójne pod względem logicznym, składniowym i kompozycyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> • margines • akapit • wstęp • rozwinięcie • zakończenie
Plan wypowiedzi III.1.7)	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza twórczy i odtwórczy plan ramowy wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza twórczy i odtwórczy plan szczegółowy wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza plan wypowiedzi w różnych formach graficznych 	<ul style="list-style-type: none"> • plan ramowy • plan szczegółowy
Uczestnictwo w rozmowie III.1.8)	<ul style="list-style-type: none"> – słucha z uwagą innych uczestników rozmowy; – włącza się do rozmowy w kulturalny sposób; – mówi na temat; – reaguje na wypowiedzi innych uczestników rozmowy; – zadaje pytania uczestnikom rozmowy 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje własne zdanie; – uzasadnia własne zdanie; – ustosunkowuje się do wypowiedzi innych osób; – podkreśla środkami językowymi i pozajęzykowymi zainteresowanie rozmową 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wypowiedzi innych, zadając pytania i formułując komentarze; – polemizuje z sądami innych uczestników rozmowy 	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa
Czytanie głośne tekstów III.1.9)	<ul style="list-style-type: none"> – uwzględnia znaki przestankowe; – odróżnia tekst narracji od dialogu; – przekazuje intencję tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> – prawidłowo akcentuje wyrazy; – różnicuje ton głosu i tempo czytania w zależności od przekazywanych treści; – stosuje akcent logiczny; – stosuje odpowiednią intonację 	<ul style="list-style-type: none"> – wprowadza świadomie pauzę jako środek ekspresji; – interpretuje głosowo czytane teksty 	<ul style="list-style-type: none"> • pauza • akcent • intonacja • interpretacja

Recytacja tekstów III.1.10)	<ul style="list-style-type: none"> – recytuje teksty poetyckie; – artykułuje prawidłowo głoski; – podejmuje próbę głosowej interpretacji tekstów 	<ul style="list-style-type: none"> – recytuje fragmenty prozy; – wygłasza teksty z odpowiednią intonacją 	<ul style="list-style-type: none"> – recytuje teksty trudniejsze; – interpretuje głosowo recytowane teksty 	<ul style="list-style-type: none"> • recytacja
III.2 Świadomość językowa				
	Uczeń:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy czwartej, a ponadto:	Uczeń powtarza i poszerza wiedzę oraz rozwija umiejętności z klasy piątej, a ponadto:	
Typy zdań ze względu na cel wypowiedzi III.2.1)	<ul style="list-style-type: none"> – używa wypowiedzeń oznajmujących, pytających i rozkazujących w zależności od intencji wypowiedzi; – używa wypowiedzeń wykrzyknikowych ze świadomością ich funkcji; – stosuje odpowiednie znaki interpunkcyjne (kropkę, znak zapytania, wykrzyknik) w zakończeniach wypowiedzeń różnych typów 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące w funkcji impresywnej 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje wypowiedzenia oznajmujące, pytające i rozkazujące w funkcji perswazyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wypowiedzenie oznajmujące • wypowiedzenie pytające • wypowiedzenie rozkazujące • wypowiedzenie wykrzyknikowe
Przekształcanie zdań i równoważników zdań III.2.2)	<ul style="list-style-type: none"> – buduje wypowiedzenia pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte; – buduje wypowiedzenia pojedyncze i złożone; – przekształca zdanie pojedyncze w równoważnik zdania i odwrotnie, odpowiednio do przyjętego celu 	<ul style="list-style-type: none"> – buduje różne wypowiedzenia złożone; – buduje różne typy wypowiedzeń współrzędnie złożonych ze świadomością ich funkcji; – przekształca wypowiedzenia pojedyncze w wypowiedzenia złożone współrzędnie i odwrotnie, odpowiednio do przyjętego celu 	<ul style="list-style-type: none"> – buduje różne typy wypowiedzeń podrzędnie złożonych ze świadomością ich funkcji; – przekształca wypowiedzenia pojedyncze w wypowiedzenia złożone podrzędnie i odwrotnie, w zależności od przyjętego celu; – przekształca wypowiedzenia złożone współrzędnie w wypowiedzenia złożone podrzędnie i odwrotnie, odpowiednio do przyjętego celu 	<ul style="list-style-type: none"> • przekształcanie wypowiedzeń
Stosowanie poprawnych form gramatycznych wyrazów odmiennej III.2.3)	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje poprawne formy liczb i rodzajów gramatycznych rzeczownika; – stosuje poprawne formy liczb, osób, czasów, rodzajów gramatycznych czasownika; – używa poprawnie bezokolicznika; – stosuje poprawne formy liczb i rodzajów gramatycznych przymiotnika; – dostosowuje formę orzeczenia do formy podmiotu 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje poprawne formy przypadków rzeczownika; – stosuje poprawne formy stron oraz aspektów czasownika; – stosuje poprawnie nieosobowe formy czasownika; – stosuje poprawne formy przypadków przymiotnika; – stosuje poprawne formy gramatyczne liczebnika; – dostosowuje formy wyrazów określających do wyrazów określanych 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje poprawne formy liczb, rodzajów gramatycznych i przypadków różnych zaimków 	<ul style="list-style-type: none"> • formy gramatyczne wyrazów odmiennej

Treści nauczania/ Realizacja podstawy programowej	Klasa 4	Klasa 5	Klasa 6	Pojęcia i terminy
Stopniowanie i użycie we właściwych kontekstach przymiotników i przysłówków III.2.4)	<ul style="list-style-type: none"> – używa we właściwych kontekstach przymiotników o różnym natężeniu cechy; – używa we właściwych kontekstach przysłówków o różnym natężeniu cechy 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje natężenie cechy przymiotników; – porównuje natężenie cechy przysłówków 	<ul style="list-style-type: none"> – poprawnie stopniuje przymiotniki w sposób prosty, opisowy i nieregularny; – poprawnie stopniuje przysłówki w sposób prosty, opisowy i nieregularny; – poprawnie używa przymiotników i przysłówków charakteryzujących się niezmiennością natężenia cechy 	<ul style="list-style-type: none"> • stopniowanie przymiotnika • stopniowanie przysłówka
Pisanie poprawne pod względem ortograficznym III.2.5)	<ul style="list-style-type: none"> – pisze poprawnie pod względem ortograficznym wyrazy z <i>rz, ż, ó, u, h, ch</i>; – pisze poprawnie pod względem ortograficznym partykułę <i>nie</i> z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami i przysłówkami; – pisze poprawnie pod względem ortograficznym wyrazy wielką i małą literą; – pisze poprawnie pod względem ortograficznym wyrazy z <i>q</i> i <i>ę</i>; – pisze poprawnie pod względem ortograficznym zakończenia bezokolicznika; – wykorzystuje wiedzę o sylabie do właściwego dzielenia wyrazów przy ich przeniesieniu 	<ul style="list-style-type: none"> – pisze poprawnie pod względem ortograficznym wyrazy z <i>rz, ż, ó, u, h, ch</i> w poszerzonym zestawie ortogramów; – pisze poprawnie partykułę <i>nie</i> z liczebnikami; – pisze poprawnie wielką i małą literą wyrazy w poszerzonym zestawie nazw własnych i pospolitych; – pisze poprawnie pod względem ortograficznym wyrażenia przyimkowe; – zapisuje poprawnie <i>-ę, -em, -ą, -om</i> w końcówkach fleksyjnych wyrazów; – oznacza poprawnie w wyrazach miękkość spółgłosek; – zapisuje poprawnie <i>-i, -ii, -ji</i> w końcówkach fleksyjnych wyrazów; – zapisuje poprawnie zakończenia <i>-ski, -cki, -dzki, -stwo, -ctwo, -dztwo</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – pisze poprawnie pod względem ortograficznym wyrazy z <i>rz, ż, ó, u, h, ch</i> w szerokim zestawie ortogramów; – pisze poprawnie partykułę <i>nie</i> z zaimkami; – pisze poprawnie partykułę <i>nie</i> z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu wyższym i najwyższym; – pisze poprawnie wyrazy wielką i małą literą w szerokim zestawie nazw własnych i pospolitych; – pisze poprawnie przyimki złożone; – pisze poprawnie pod względem ortograficznym wyrazy z <i>q, ę, on, om, en, em</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • zasady ortografii
Wykorzystanie wiedzy o wymianie głosek w poprawnym zapisie ortograficznym wyrazów III.2.5)a)	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje wiedzę o wymianie głoskowej <ul style="list-style-type: none"> • <i>rz-r</i>, • <i>ż-g, ż-dz, ż-h, ż-z, ż-ż, ż-s</i>, • <i>ó-o, ó-e, ó-a</i> • <i>h-g, h-ż, h-z</i> • <i>ch-sz</i> • <i>q-ę</i> w wyrazach pokrewnych i tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych do poprawnego zapisu ortogramów 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje wiedzę o wymianie głoskowej w wyrazach pokrewnych i tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych do poprawnego zapisu rozszerzonego zestawu ortogramów 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje wiedzę o wymianie głoskowej w wyrazach pokrewnych i tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych do poprawnego zapisu szerokiego zestawu ortogramów 	<ul style="list-style-type: none"> • wymiana głoskowa

Wykorzystanie wiedzy o różnicach w wymowie i pisowni samogłosek i spółgłosek w poprawnym zapisie ortograficznym wyrazów III.2.5)b)	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różnice między głoską i literą; – odróżnia samogłoski od spółgłosek; – wyjaśnia funkcje samogłoski <i>i</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje wiedzę o różnicach w wymowie i pisowni spółgłosek miękkich i twardych do poprawnego zapisu ortograficznego wyrazów; – wykorzystuje wiedzę o różnicach w wymowie i pisowni spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych do poprawnego zapisu ortograficznego wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje wiedzę o różnicach w wymowie i pisowni spółgłosek ustnych i nosowych do poprawnego zapisu ortograficznego wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> • alfabet • głoska • litera • samogłoska • spółgłoski (twarde, miękkie, dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe)
Wykorzystanie wiedzy o zasadach pisowni <i>nie</i> z różnymi częściami mowy w poprawnym zapisie ortograficznym wyrazów III.2.5)c)	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje wiedzę o zapisie <i>nie</i> z rzeczownikami, przymiotnikami, czasownikami i przysłówkami do poprawnego zapisu ortograficznego wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje wiedzę o zapisie <i>nie</i> z liczebnikami do poprawnego zapisu ortograficznego wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje wiedzę o zapisie <i>nie</i> z zaimkami oraz przymiotnikami i przysłówkami w stopniu wyższym i najwyższym do poprawnego zapisu ortograficznego wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> • pisownia łączna • pisownia rozdzielna
Wykorzystanie wiedzy o sposobie pisowni nazw własnych i rzeczowników pospolitych w poprawnym zapisie ortograficznym wyrazów III.2.5)d)	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje wiedzę o sposobach pisania nazw własnych i pospolitych do poprawnego zapisu ortograficznego wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje wiedzę o sposobach pisania nazw własnych i pospolitych do poprawnego zapisu ortograficznego większej liczby wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystuje wiedzę o sposobach pisania nazw własnych i pospolitych do poprawnego zapisu ortograficznego dużej liczby wyrazów 	<ul style="list-style-type: none"> • nazwy własne • nazwy pospolite
Poprawne użycie znaków interpunkcyjnych III.2.6)	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje poprawnie kropkę, znak zapytania lub wykrzyknik na końcu wypowiedzeń; – stosuje poprawnie kropkę w zapisie dat 	<ul style="list-style-type: none"> – oddziela przecinkiem jednorodne części wypowiedzenia; – rozdziela przecinkiem wypowiedzenia składowe w wypowiedzeniu złożonym; – stosuje dwukropek do poprzedzenia wyliczenia 	<ul style="list-style-type: none"> – stosuje poprawnie myślnik w zapisie dialogu; – stosuje poprawnie dwukropek w zapisie dialogu; – stosuje poprawnie nawiasy do zapisu wtrąceń i uzupełnień tekstu głównego; – używa poprawnie cudzysłowu do zaznaczenia słów cytowanych 	<ul style="list-style-type: none"> • kropka • znak zapytania • wykrzyknik • przecinek • dwukropek • myślnik • nawias • cudzysłów
Operowanie słownictwem z określonych kręgów tematycznych III.2.7)	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy rodziny wyrazów; – odróżnia wyrazy pokrewne od bliskoznacznych; – operuje słownictwem skoncentrowanym przede wszystkim wokół tematów: dom, rodzina, szkoła i nauka, środowisko przyrodnicze i społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> – operuje bogatszym słownictwem skoncentrowanym przede wszystkim wokół tematów wskazanych w podstawie programowej 	<ul style="list-style-type: none"> – operuje bogatym słownictwem skoncentrowanym przede wszystkim wokół tematów wskazanych w podstawie programowej 	<ul style="list-style-type: none"> • rodzina wyrazów • wyrazy pokrewne • wyrazy bliskoznaczne

Teksty i propozycje kontekstów kulturowych w poszczególnych klasach i rozdziałach

Wszystkie teksty wykraczające poza podstawę programową są propozycją, którą nauczyciel może wybrać lub modyfikować w zależności od potrzeb i zainteresowań uczniów.

Klasa IV			
Nr	Kręgi tematyczne	Teksty literackie	Propozycje utworów do wykorzystania przy poszerzaniu kontekstów kulturowych
I	Przygody dnia codziennego	<p>René Goscinny, Jean Jacques Sempé, <i>Nowe przygody Mikołajka</i> (fragment)</p> <p>Joanna Kulmowa, <i>Marzenia</i></p> <p>Grzegorz Kasdepke, <i>List</i> (fragment)</p> <p>Joanna Olech, <i>Gdzie diabeł mówi... do usług!</i> (fragment)</p> <p>Małgorzata Musierowicz, <i>Szósta klepka</i> (fragment)</p> <p>Astrid Lindgren, <i>Pippi Pończoszanka</i> (fragment)</p> <p>Maciej Wojtyzsko, <i>Bolek i Lolek. Straszne skutki oglądania telewizji</i> (fragment)</p> <p>Stanisław Grochowiak, <i>Telewizor</i></p> <p>Liliana Bardijewska, <i>Dom ośmiu tajemnic</i> (fragment)</p> <p>Anna Onimichowska, <i>Duch starej kamienicy</i> (fragment)</p> <p>Henryk Jerzy Chmielewski, <i>Tytus, Romek i A'tomek</i> (fragment <i>Księgi VII</i>)</p> <p>Ida Pierelotkin, <i>Ala Betka</i> (fragment)</p> <p>Hanna Ożogowska, <i>Tajemnica zielonej pieczęci</i> (fragment)</p> <p>Barbara Stenka, <i>Masło przygodowe</i> (fragment)</p> <p>René Goscinny, Jean Jacques Sempé, *Mikołajek (lektura czytana w całości)</p>	<p>Wybrane filmy, np.</p> <p><i>Mikołajek</i>, reż. Laurent Tirard (Francja 2009);</p> <p><i>Pippi</i>, reż. Olle Hellbom (Szwecja, Niemcy 1969) (fragment)</p> <p>Program telewizyjny o szkole według oferty TV</p> <p>Wybrane utwory muzyczne, np.</p> <p>R. Schumann, <i>Marzenia</i></p> <p>Wybrane piosenki, np.</p> <p>Małe Wu Wu, <i>W klasie</i>;</p> <p>Skaldowie, <i>Medytacje wiejskiego listonosza</i></p>
II	Świąteczne nastroje	<p>Tove Jansson, <i>Opowiadania z Doliny Muminków</i> (fragment)</p> <p>Jan Twardowski, <i>Nowe patyki i patyczki</i> (fragment)</p> <p>Czesław Janczarski, <i>Kamienna płyta</i></p> <p>Helena Bechlerowa, <i>Święto Zmarłych</i></p> <p>Janusz Szczepkowski, <i>Opowiedz nam, Ojczyzno</i> (fragment)</p> <p>Józef Wybicki, <i>Mazurek Dąbrowskiego</i></p> <p>Łukasz Wierzbicki, <i>Dziadek i niedźwiadek. Historia prawdziwa</i> (fragment)</p> <p>Jerzy Broszkiewicz, <i>Wielka, większa i największa</i> (fragment)</p> <p>Małgorzata Strzałkowska, <i>Zupa poziomkowa</i></p> <p>Agnieszka Frączek, <i>Dzień niegrzeczności</i></p> <p>Grzegorz Kasdepke, <i>Różga</i> (fragment)</p> <p>Teofil Lenartowicz, <i>Mizerna cicha</i> (fragment)</p>	<p>Wybrane filmy, np.</p> <p><i>Opowieści z Narnii: Lew, Czarownica i stara szafa</i>, reż. Andrew Adamson (USA 2005);</p> <p><i>O niedźwiedziu, co poszedł na wojnę</i>, film dokumentalny, reż. William Hood, Adam Lavis (Wielka Brytania, Polska 2011)</p> <p>Wybrane utwory muzyczne, np.</p> <p>F. Chopin, <i>Mazurek op.17 nr 4</i>;</p> <p>M. K. Ogiński, <i>Polonez a-moll nr 13; Pożegnanie Ojczyzny</i></p> <p>Wybrane piosenki, np.</p> <p>K. Klenczon, <i>Biały krzyż</i>;</p>

		<p>Ludwik Jerzy Kern, <i>Bajka o Starym i Nowym Roku</i> Aneta Górnicka-Boratyńska, <i>Zielone pomarańcze, czyli PRL dla dzieci</i> (fragment) Hans Christian Andersen, <i>Dziewczynka z zapawkami</i> John Ronald Reuel Tolkien, <i>Władca pierścieni. Drużyna pierścienia</i> (fragment) Clive Staples Lewis, <i>Lew, czarownica i stara szafa*</i> (lektura czytana w całości)</p>	<p>M. Pakulnis, <i>Psie serce</i>; B. Rybotycka, <i>Całą noc padał śnieg</i>; Kolędy w dowolnym wykonaniu: <i>Bóg się rodzi</i>, <i>Gdy śliczna panna, Przybieżeli do Betlejem</i>, <i>Cicha noc</i></p>
III	Marzenia zwykłe i niezwykłe	<p>Wilhelm Grimm, Jacob Grimm, <i>Królowa pszczół</i> (fragment) Charles Perrault, <i>Wróżki</i> Kazimierz Władysław Wójcicki, <i>O Waligórze i Wyrwidębie</i> Hans Christian Andersen, <i>Dzielny ołowiany żołnierz</i> (fragment) Bohdan Butenko, <i>Jaś i Małgosia</i> (fragment) Andrzej Maleszka, <i>Magiczne drzewo</i> (fragment) J.K. Rowling, <i>Harry Potter i kamień filozoficzny</i> (fragment) Michael Ende, <i>Nie kończąca się historia</i> (fragment) Bolesław Leśmian, <i>Przygody Sindbada Żeglarza</i> (fragment) Jacek Ingłot, <i>Eri i smok</i> (fragment) Jan Brzechwa, <i>Akademia Pana Kleksa*</i> (lektura czytana w całości)</p>	<p>Wybrane filmy, np. <i>Magiczne drzewo</i>, reż. Andrzej Maleszka (Polska 2009); <i>Harry Potter i kamień filozoficzny</i>, reż. Chris Columbus (USA, Wielka Brytania 2001); <i>Akademia pana Kleksa</i>, reż. Krzysztof Gradowski (Polska, ZSRR 1984) Wybrane widowisko teatralne, np. <i>Mechaniczna Magdalena</i>, reż. Andrzej Maleszka (teatr telewizyjny) Wybrane utwory muzyczne, np. S. Prokofiew, <i>Piotruś i wilk</i>; N. Rimski-Korsakow, <i>Szeherazada</i> (fragment) Wybrane piosenki, np. M. Fronczewska, <i>Laleczka z saskiej porcelany</i>; J. Wójcicki, <i>Pierrot</i></p>
IV	Karuzela z uczuciami	<p>Joanna Kulmowa, <i>Moje próżnowanie</i> Stanisław Grochowiak, <i>Wylizanka</i> Ewa Zawistowska, <i>Radość</i> Julian Kornhauser, <i>Wyciągnięta ręka</i> Lauren St John, <i>Biała żyrafa</i> (fragment) Małgorzata Strzałkowska, <i>Kosze pełne snów</i> Józef Ratajczak, <i>Obłoki</i> Wincenty Faber, <i>Pogoda</i> Roald Dahl, <i>Charlie i fabryka czekolady</i> (fragment) Mikołaj Łoziński, <i>Bajki dla Idy</i> (fragment) Julina Tuwim, <i>Dwa wiatry</i> Zbigniew Jerzyna, <i>Buk;Brzoza</i> Carlo Collodi, <i>Pinokio*</i> (lektura czytana w całości)</p>	<p>Wybrane filmy, np. <i>Pinokio</i>, reż. Roberto Benigni (USA, Włochy 2002); <i>Charlie i fabryka czekolady</i>, reż. T. Burton (USA, Wielka Brytania 2005) Wybrane widowisko teatralne, np. <i>Walizka</i> na podstawie Anny Onichimowskiej, reż. Piotr Trzaskalski (Teatr Telewizji) Wybrane utwory muzyczne, np. F. Chopin, <i>Preludium e-moll, Op.28 nr 4</i>; C. Debussy, <i>Clair de Lune</i> Wybrane piosenki, np. 2 plus 1, <i>Chodź pomaluj mój świat</i>; A. Treter, <i>Sady w obłokach</i></p>

Nr	Kręgi tematyczne	Teksty literackie	Propozycje utworów do wykorzystania przy poszerzaniu kontekstów kulturowych
V	Historie nie z tej ziemi	Jacek Cygan, <i>Cała Polska czyta dzieciom</i> (fragment) Małgorzata Strękowska-Zaremba, <i>Detektyw Kefirek</i> (fragment) Mark Twain, <i>Przygody Tomka Sawyera</i> (fragment) Alfred Szklarski, <i>Tomek na wojennej ścieżce</i> (fragment) Witold Bobiński, <i>Idę do kina</i> (fragment) Konstanty Ildefons Gałczyński, <i>Małe kina</i> (fragment) Kazimiera Iłakowiczówna, <i>Lato</i> Beata Ostrowicka, <i>Eliksir przygód</i> (fragment) Zbigniew Nienacki, <i>Wyspa złoczyńców</i> (fragment) Cornelia Funke, <i>Atramentowe serce</i> (fragment)	Wybrane filmy , np. <i>Przygody Tomka Sawyera</i> , reż. Don Taylor (USA 1973); <i>Winnetou: Złoto Apaczów</i> , reż. Harald Reinl (Jugosławia, Włochy, RFN 1963) Program telewizyjny o sztuce filmowej według oferty TV Wybrane utwory muzyczne , np. A. Vivaldi, <i>Koncert nr 2 g-moll Lato cz. 3</i> Wybrane piosenki , np. E. Górniak, <i>Kolorowy Wiatr</i>
Klasa V			
I	Bratnie dusze	Joanna Olech, <i>Dynastia Miziołków</i> (fragment) Edmund Niziurski, <i>Sposób na Alcybiadesa</i> (fragment) Adam Bahdaj, <i>Do przerwy 0:1</i> (fragment) Barbara Kosmowska, <i>Buba</i> (fragment) Marek Łuszczyna, <i>Pała za blogowanie</i> (fragment) Joan K. Rowling, <i>Harry Potter i komnata tajemnic</i> (fragment) Julian Kornhauser, <i>Dzieci</i> Katarzyna Majgier, <i>Przebój na pięć</i> (fragment) Małgorzata Musierowicz, <i>Dziecko piątku</i> (fragment) Katarzyna Kotowska, <i>Jeż</i> (fragment) Iwona Czarkowska, <i>Duchy ze Wzgórza Rabowników</i> (fragment) Wiktor Gomulicki, <i>Wspomnienia niebieskiego mundurka</i> (fragment) Michael Ende, <i>Momo</i> (fragment) Ferenc Molnar, <i>Chłopcy z Placu Broni</i> * (lektura czytana w całości)	Wybrane filmy , np. <i>W pustyni i w puszczy</i> , reż. Władysław Ślesicki (Polska 1973) Wybrane widowisko teatralne , np. <i>Chłopcy z Placu Broni</i> na podstawie Ferenc Molnara, reż. Maciej Dejczer (Teatr Telewizji) Wybrane utwory muzyczne , np. ścieżka dźwiękowa z filmu <i>Harry Potter i Komnata Tajemnic</i> , reż. Chris Columbus (USA, Wielka Brytania 2002) Wybrane piosenki , np. K. Antkowiak, <i>Przyjaciel wie</i>
II	Mali i wielcy w historii	Ewa Nowacka, <i>Małgosia kontra Małgosia</i> (fragment) Maria Kruger, <i>Złota korona</i> (fragment) Leon Łuskino, <i>Piechota</i> Tadeusz Biernacki, Andrzej Hałaciński, <i>Pierwsza brygada</i> Roksana Jędrzejewska-Wróbel, <i>Halicz</i> (fragment)	Wybrane filmy , np. <i>Korczak</i> , reż. Andrzej Wajda (Polska, Niemcy, Wielka Brytania 1990); <i>Zakazane piosenki</i> , reż. Leonard Buczkowski (Polska 1947)

		<p>Stefania Ney-Grodzieńska, <i>O Januszu Korczaku</i> (fragment) Seweryna Szmaglewska, <i>Czarne stopy</i> (fragment) Stanisław Zieliński, <i>W stronę Pysznej</i> (fragment) Kazimierz Wierzyński, <i>Skok o tycze</i> Uri Orlev, <i>Wyspa na ulicy Ptasiej</i> (fragment) Antonina Domańska, <i>Historia żółtej cizemki</i> (fragment) Halina Rudnicka, <i>Uczniowie Spartakusa</i> (fragment) Henryk Sienkiewicz, <i>W pustyni i w puszczy</i> * (lektura czytana w całości)</p>	<p>Wybrane widowisko teatralne, np. <i>Małgosia contra Małgosia</i> na podstawie Ewy Nowackiej, reż. Tadeusz Worontkiewicz (Teatr Telewizyjny) Wybrane utwory muzyczne, np. F. Chopin, <i>Polonez A-dur Op.40 nr 1</i> Wybrane piosenki, np. J. Szczepański, <i>Pałacyk Michla</i>; Wybór piosenek harcerskich, m.in. <i>Płonie ognisko w lesie, Krajka, Szara lilijka</i></p>
III	Herosi mitów i legend	<p>Nikos Chadzinikolau, <i>Mity greckie</i> (fragment) Robert Graves, <i>Prometeusz</i> Wanda Markowska, <i>Demeter i Kora</i> Grzegorz Kasdepke, <i>Śliczna i mądra – czyli Atena</i> Jan Parandowski, <i>Szyf</i> Jan Parandowski, <i>Podróże Odyseusza</i> (fragment) Dimiter Inkiow, <i>Argonauci</i> (fragment) Wanda Chotomska, <i>Na jednej nodze</i> (fragment) Barbara Seidler, Grzegorz Rosiński, <i>O Piaście Kołodzieju</i> Jan Kasprowicz, <i>O śpiących rycerzach w Tatrach</i> Hanna Zdzitowiecka, <i>Bursztynowa korona</i> Artur Oppman, <i>Złota kaczka</i> Mariusz Wollny, <i>Tropem smoka. Bajeczny przewodnik po magicznym Krakowie</i> (fragment) Adam Mickiewicz, <i>Pani Twardowska</i> Maria Gal, <i>Warszawa. Stare i Nowe Miasto</i> (fragment) Howard Pyle, <i>Wesołe przygody Robin Hooda</i> (fragment) Dorota Terakowska, <i>Władca Lewawu</i> (fragment) Astrid Lindgren, <i>Bracia Lwie Serce</i>* (lektura czytana w całości)</p>	<p>Wybrane filmy, np. <i>Asterix i Obelix kontra Cezar</i>, reż. Claude Zidi (Francja, Niemcy, Włochy 1999) Program telewizyjny o dziedzictwie kulturowym regionów Polski według oferty TV Wybrane utwory muzyczne, np. K. Szymanowski, <i>Harnasie</i> Wybrane piosenki, np. M. Rodowicz, <i>Gołębi song</i></p>
IV	Bawiący się słowami	<p>Jan Sztudynger – wybór fraszek Julian Tuwim, <i>Słowoocowe hybrydy</i> Wanda Chotomska, <i>Certa</i> Jan Twardowski, <i>Klasówka z religii</i> Ludwik Jerzy Kern, <i>Gitara</i> Stanisław Młodożeniec, <i>Kulawa droga</i> Maciej Wojtyszko, <i>Saga Rodu Klaptunów</i></p>	<p>Wybrane filmy, np. <i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>, reż. Kevin Sullivan (Kanada, USA, Niemcy 1985) Wybrane utwory muzyczne, np. Grupa MoCarta, <i>Eine Kleine Welt Music: Wiosna</i> Wybrane piosenki, np. Kabaret OT.TO, <i>Rzepolą żaby</i></p>

Nr	Kręgi tematyczne	Teksty literackie	Propozycje utworów do wykorzystania przy poszerzaniu kontekstów kulturowych
		Leopold Staff, <i>Droga Mleczna, Podwaliny</i> Stanisław Jerzy Lec, <i>Myśli nieuczesane</i> (wybór) Jan Brzechwa, <i>Ptasie plotki</i> Eliza Piotrowska, <i>Franek, Hela, Bobas i koń trojański</i> Lucy Maud Montgomery, <i>Ania z Zielonego Wzgórza</i> * (lektura czytana w całości)	
V	Mali i wielcy podróżnicy	Daniel Defoe, <i>Robinson Crusoe</i> (fragment) Juliusz Verne, <i>W 80 dni dookoła świata</i> (fragment) Anna Onimichowska, <i>Dziesięć stron świata</i> (fragment) Magdalena Nitkiewicz, Paweł Opaska, <i>Przez świat na rowerach w dwa lata</i> (fragment) Szarlota Paweł, <i>Przygody Kleksa. Złoto Alaski</i> (fragment) Kinga Preibiz-Wala, <i>Atlas świata. Australia</i> (fragment) Alfred Szklarski, <i>Tajemnicza wyprawa Tomka</i> (fragment) Łukasz Wierzbicki, <i>Afryka Kazika</i> (fragment) Maureen Johnson, <i>13 małych błękitnych kopert</i> (fragment) Adam Bahdaj, <i>Podróż za jeden uśmiech</i> (fragment) Marek Kamiński, <i>Moje bieguny</i> (fragment) Antoine de Saint-Exupéry, <i>Mały Książę</i> (fragment) Zbigniew Nienacki, <i>Pan Samochodzik i Templariusze</i> (fragment)	Wybrane filmy , np. <i>Robinson Crusoe</i> , reż. Rod Hardy, George T. Miller (USA 1997); <i>W 80 dni dookoła świata</i> , reż. Frank Coraci (Irlandia, Niemcy, USA, Wielka Brytania 2004) Program telewizyjny o tematyce podróżniczej według oferty TV Wybrane utwory muzyczne , np. Muzyka etniczna z różnych kontynentów Wybrane piosenki , np. Czerwone Gitary, <i>W drogę</i>
Klasa VI			
I	Światy wyobraźni	Katherine Paterson, <i>Most do Terabithii</i> (fragment) Maria Kruger, <i>Godzina pąsowej róży</i> (fragment) Małgorzata Strzałkowska, <i>Zielony i Nikt</i> (fragment) Konstanty Ildefons Gałczyński, <i>Zaczarowana dorożka</i> (fragment) Peter Sis, <i>Tajemnica czerwonej skrzynki</i> (fragment) Maciej Kuczyński, <i>Atlantyda – wyspa ognia</i> (fragment) Jean-Pierre Dawidts, <i>Mały Książę odnaleziony</i> (fragment) Terry Pratchett, <i>Prawda</i> (fragment) Timothee de Fombelle, <i>Tobi</i> (fragment) Jonathan Swift, <i>Podróże Guliwera</i> (fragment) Moony Witcher, <i>Dziewczynka z Szóstego Księżyca</i> (fragment) John Ronald Reuel Tolkien, <i>Hobbit</i>* (lektura czytana w całości)	Wybrane filmy , np. <i>Most do Terabithii</i> , reż. Gabor Csupo (USA 2007); <i>Alicja w krainie czarów</i> , reż. Tim Barton (USA 2010) Wybrane utwory muzyczne , np. ścieżka dźwiękowa z filmu <i>Podróże Guliwera</i> , reż. Rob Letterman (USA 2010) Wybrane piosenki , np. M. Gołębiowski, <i>Zaczarowana dorożka</i>

II	Wartości poszukiwane	<p>Natan Tenenbaum, <i>Modlitwa o wschodzie słońca</i> Biblia NT, <i>Przypowieść o talentach</i> Tadeusz Szyma, <i>Najmłodszym żołnierzom</i> Joanna Rudniańska, <i>Kotka Brygidy</i> (fragment) Tadeusz Różewicz, <i>Przepaść</i> Jan Kochanowski, <i>Na zdrowie</i> Elżbieta Jodko-Kula, <i>Anka</i> (fragment) Magda Papuzińska, <i>Wszystko jest możliwe</i> (fragment) Konstanty Ildefons Gałczyński, <i>Rozmowa liryczna</i> Ignacy Krasicki, <i>Przyjaciele</i> Ignacy Krasicki, <i>Żółw i mysz; Lew i zwierzęta; Syn i ojciec; Mądry i głupi</i> Adam Mickiewicz, <i>Lis i kozieł</i> Dawid Wróblewski, <i>Historia Edgara</i> (fragment) Juliusz Słowacki, <i>Z pamiętnika Zośki Bobrówny</i> Olga Masiuk, <i>Tydzień Konstancji</i> (fragment) Irena Jurgielewiczowi, <i>Ten obcy*</i> (lektura czytana w całości)</p>	<p>Wybrane filmy, np. <i>14 bajek z Królestwa Lailonii Leszka Kołakowskiego: O zabawkach dla dzieci</i>, reż. Hieronim Neumann (Polska 1999) <i>Dzieci Ireny Sendlerowej</i>, reż. John Kent Harrison (USA 2009) Program telewizyjny o tematyce społecznej według oferty TV Wybrane widowisko teatralne, np. <i>Oskar i pani Róża</i> na podstawie Erica-Emmanuela Schmita, reż. Marek Piwowski (Teatr Telewizji) Wybrane utwory muzyczne, np. F. Chopin, <i>Etiuda c-moll Op. 10 Nr12</i> Wybrane piosenki, np. K. Sienkiewicz, <i>Ryby, żaby, raki</i></p>
III	Małe filozofowanie	<p>Lucy i Stephen Hawking, <i>Jerzy i tajny klucz do Wszechświata</i> (fragment) Leszek Aleksander Moczulski, <i>Początek prac stworzenia</i> Józef Baran, <i>Mała kosmogonia</i> (fragment) Janusz Minkowski, <i>Dolina Świata</i> (fragment) Jan Twardowski, <i>Prawda</i> Jostein Gaarder, <i>Przepowiednia Dżokera</i> (fragment) Bolesław Prus, <i>Z legend dawnego Egiptu</i> (fragment) Czesław Miłosz, <i>Ojciec objaśnia</i> Clive Staples Lewis, <i>Podróż „Wędrowca do Świtu”</i> (fragment) Christopher Paolini, <i>Eragon</i> (fragment) Michel Piquemal, <i>Bajki filozoficzne</i> (fragment) Anna Kamieńska, <i>Modlitwa do św. Franciszka</i> Katarzyna Majgier, <i>Trzynastka na karku</i> Beata Ostrowicka, <i>Świat do góry nogami</i> Zbigniew Herbert, <i>Pudełko zwane wyobraźnią</i> Juliusz Verne, <i>Tajemnicza wyspa</i> (fragment) Kornel Makuszyński, <i>Szatan z siódmej klasy*</i> (lektura czytana w całości)</p>	<p>Wybrane filmy, np. <i>Eragon</i>, reż. Stefen Fangmeier (USA, Węgry, Wielka Brytania 2006); <i>Tajemnicza wyspa</i>, reż. Russell Mulcahy (USA 2005) Wybrane widowisko teatralne, np. <i>Opowiadania dla dzieci</i> na podstawie Isaaca Bashevisa Singera, reż. Piotr Cieplak (Teatr Telewizji) Wybrane utwory muzyczne, np. ścieżka dźwiękowa z filmu <i>Opowieści z Narnii: Podróż Wędrowca do Świtu</i>, reż. Michael Apted (USA, Wielka Brytania 2010) Wybrane piosenki, np. J. Kaczmarek, <i>Stworzenie świata</i></p>
IV	Piękno uchwycone	<p>Miron Białoszewski, <i>Namuzowywanie</i> Jerzy Harasymowicz, <i>W marcu nad ranem</i> Anna Świrszczyńska, <i>Przedwiośnie</i> (fragment) Julian Tuwim, <i>Rwanie bzu</i> Adam Asnyk, <i>Poranek w górach</i> (fragment)</p>	<p>Wybrane filmy, np. <i>Home – S.O.S Ziemia</i>, film dokumentalny, reż. Yann Arthus-Bertrand (Francja 2009); <i>Mikrokosmos</i>, reż. Claude Nuridsany, Marie Perennou (Francja, Szwajcaria, Włochy 1996)</p>

Nr	Kręgi tematyczne	Teksty literackie	Propozycje utworów do wykorzystania przy poszerzaniu kontekstów kulturowych
		<p>Kazimierz Przerwa Tetmajer, <i>Jak Janosik tańczył z cesarzową</i> (fragment)</p> <p>Tadeusz Kubiak, <i>Taka sobie muzyka</i></p> <p>Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, <i>Olejne jabłka</i></p> <p>Barbara Kęsek, <i>Sztuka nie tylko dla dzieci</i></p> <p>Zbigniew Herbert, <i>Fragment wazy greckiej</i></p> <p>Władysław Kopaliński, <i>Z dziejów pojęć i rzeczy</i> (fragment)</p> <p>Andrew Fusek-Peters, <i>Agenci na deskorolkach. Nie byle co</i> (fragment)</p> <p>flori@netnicka, <i>Pamiętnik klikomanki</i> (fragment)</p> <p>Wisława Szymborska, <i>Muzeum</i></p> <p>Antoni Słonimski, <i>Wieczór letni</i></p> <p>Frances Hodgson Burnett, <i>Tajemniczy ogród*</i> (lektura czytana w całości)</p>	<p>Program telewizyjny o sztuce według oferty TV</p> <p>Wybrane utwory muzyczne, np. Ludwig Van Beethoven, <i>Sonata skrzypcowa nr 5 F-dur Wiosenna</i></p> <p>Wybrane piosenki, np. Trebunie Tutki, <i>Ballada o śmierci Janosika (II)</i>; Andrzej Sikorowski, <i>Piosenka o filizance</i></p>
V	Czas relaksu	<p>Pierdomenico Baccalario, <i>Antykwarjat ze starymi mapami</i> (fragment)</p> <p>Robert Louis Stevenson, <i>Wyspa skarbów</i> (fragment)</p> <p>Stanisław Lem, <i>Bajki robotów</i> (fragment)</p> <p>Aleksander Fredro, <i>Pan Jowialski</i> (fragment)</p> <p>Anna Janus-Sitarz, <i>Lekcje teatru</i> (fragment)</p> <p>Joanna Kulmowa, <i>Po co jest teatr?</i></p> <p>Jerzy Chmielewski, <i>Tytus aktorem</i> (fragment)</p> <p>Adam Bahdaj, <i>Wakacje z duchami</i> (fragment)</p> <p><i>Cuda świata. Przewodnik po skarbach cywilizacji</i></p> <p>Marta Madera, <i>Kroplówka z marzeniami</i> (fragment)</p> <p>Edmund Niziurski, <i>Pięć melonów na rękę</i> (fragment)</p> <p>Mark Twain, <i>Przygody Hucka</i> (fragment)</p> <p>Dorota Terakowska, <i>Córka czarownic</i> (fragment)</p>	<p>Wybrane filmy, np. <i>Gwiezdne wojny: część IV – Nowa nadzieja</i>, reż. George Lucas (USA 1977); <i>Wakacje z duchami</i> – serial telewizyjny, reż. Stanisław Jędryka (Polska 1971)</p> <p>Wybrane utwory muzyczne, np. ścieżka dźwiękowa z filmu <i>Odyseja kosmiczna</i>, reż. Stanley Kubrick (USA, Wielka Brytania 2011)</p> <p>Wybrane piosenki, np. Anita Lipnicka, <i>Wszystko się może zdarzyć</i> (fragment)</p>

Lektury do przeczytania w całości

Klasa IV	Klasa V	Klasa VI
<p>René Goscinny, Jean Jacques Sempé*, <i>Mikołajek</i></p> <p>Clive Staples Lewis, <i>Lew, czarownica i stara szafa*</i></p> <p>Jan Brzechwa, <i>Akademia Pana Kleksa*</i></p> <p>Carlo Collodi, <i>Pinokio*</i></p>	<p>Ferenc Molnar, <i>Chłopcy z Placu Broni*</i></p> <p>Henryk Sienkiewicz, <i>W pustyni i w puszczy*</i></p> <p>Astrid Lindgren, <i>Bracia Lwie Serce*</i></p> <p>Lucy Maud Montgomery, <i>Ania z Zielonego Wzgórza*</i></p>	<p>John Ronald Reuel Tolkien, <i>Hobbit*</i></p> <p>Irena Jurgielewiczowi, <i>Ten obcy*</i></p> <p>Kornel Makuszyński, <i>Szatan z siódmej klasy*</i></p> <p>Frances Hodgson Burnett, <i>Tajemniczy ogród*</i></p>

Propozycje lektur dla klas 4, 5, 6

TEKSTY OKREŚLONE W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ

Frances Hodgson Burnett, *Tajemniczy ogród* – klasa 6
Jan Brzechwa, *Akademia Pana Kleksa* – klasa 4
Carlo Collodi, *Pinokio* – klasa 4
Roald Dahl, *Charlie i fabryka czekolady* (fragment) – klasa 4
Antonina Domańska, *Historia żółtej cizemki* (fragment) – klasa 5
Irena Jurgielewiczowa, *Ten obcy* – klasa 6
Stanisław Lem, *Bajki robotów* (fragment) – klasa 6
Clive Staples Lewis, *Lew, Czarownica i stara szafa* – klasa 4
Astrid Lindgren, *Bracia Lwie Serce* – klasa 5
Kornel Makuszyński, *Szatan z siódmej klasy* – klasa 6
Aleksander Minkowski, *Dolina Światła* (fragment) – klasa 6
Ferenc Molnár, *Chłopcy z Placu Broni* – klasa 5
Lucy Maud Montgomery, *Ania z Zielonego Wzgórza* – klasa 6
Edmund Niziurski, *Sposób na Alcybiadesa* (fragment) – klasa 5; *Pięć melonów na rękę* (fragment) – klasa 6
Joanna Olech, *Dynastia Miziołków* (fragment) – klasa 5
Joanna Onichimowska, *Duch starej kamienicy* (fragment) – klasa 4; *Dziesięć stron świata* (fragment) – klasa 5
René Goscinny, Jean-Jacques Sempé, *Mikołajek* – klasa 4; *Nowe przygody Mikołajka* (fragment) – klasa 4
Henryk Sienkiewicz, *W pustyni i w puszczy* – klasa 5
Alfred Szklarski, *Tomek na wojennej ścieżce* (fragment) – klasa 4; *Tajemnicza wyprawa Tomka* (fragment) – klasa 5
Dorota Terakowska, *Władca Lewawu* (fragment) – klasa 5
Mark Twain, *Przygody Tomka Sawyera* (fragment) – klasa 4
John Ronald Reuel Tolkien, *Hobbit* – klasa 6
Juliusz Verne, *W 80 dni dookoła świata* (fragment) – klasa 5
Moony Witcher, *Dziewczynka z szóstego księżycy* (fragment) – klasa 6

Wybór mitów greckich – klasa 5: Nikos Chadzinikolau, *Mity greckie* (fragment); Robert Graves, *Prometeusz*; Wanda Markowska, *Demeter i Kora*; Grzegorz Kasdepke, *Śliczna i mądra – czyli Atena*; Jan Parandowski, *Szyf*; Jan Parandowski, *Podróże Odysusza* (fragment); Dimiter Inkiow, *Argonauci*

Wybór baśni – klasa 4: Wilhelm Grimm, Jacob Grimm, *Królowa pszczół* (fragment); Charles Perrault, *Wróżki*; Kazimierz Władysław Wójcicki, *O Waligórze i Wyrwidębie*; Hans Christian Andersen, *Dzielny ołowiany żołnierz* (fragment); Hans Christian Andersen, *Dziewczynka z zapalkami*; Bohdan Butenko, *Jaś i Małgosia* (fragment); Bolesław Leśmian, *Przygody Sindbada Żeglarza* (fragment)

Wybór legend – klasa 5: Barbara Seidler, Grzegorz Rosiński, *O Piaście Kołodzieju*; Jan Kasprowic, *O śpiących rycerzach w Tatrach*; Hanna Zdzitowiecka, *Bursztynowa korona*; Artur Oppman, *Złota kaczka*

Wybór kołęd – klasa 4 – Teofil Lenartowicz, *Mizerna cicha* (fragment), kołеды w dowolnym wykonaniu: *Bóg się rodzi*, *Gdy śliczna panna*, *Przybieżeli do Betlejem*, *Cicha noc*

Wybór pieśni patriotycznych – Józef Wybicki, *Mazurek Dąbrowskiego* – klasa 4; Leon Łuskino, *Piechota*; Tadeusz Biernacki, Andrzej Hałaciński, *Pierwsza brygada* – klasa 5

Wybór poezji, w tym utwory dla dzieci i młodzieży

Adam Asnyk, Miron Białoszewski, Józef Baran, Helena Bechlerowa, Jan Brzechwa, Wanda Chotomska, Wincenty Faber, Agnieszka Frączek, Konstanty Ildefons Gałczyński, Stanisław Grochowiak, Jerzy Harasymowicz, Zbigniew Herbert, Kazimiera Iłfakowiczówna, Czesław Janczarski, Zbigniew Jerzyna, Anna Kamińska, Ludwik Jerzy Kern,

Jan Kochanowski, Julian Kornhauser, Ignacy Krasicki, Tadeusz Kubiak, Joanna Kulmowa, Stanisław Jerzy Lec, Adam Mickiewicz, Czesław Miłosz, Stanisław Młodożeniec, Aleksander Moczulski, Maria Pawlikowska Jasnorzewska, Kazimierz Przerwa – Tetmajer, Józef Ratajczak, Tadeusz Różewicz, Antoni Słonimski, Juliusz Słowacki, Leopold Staff, Małgorzata Strzałkowska, Jan Sztudynger, Tadeusz Szyma, Wisława Szymborska, Julian Tuwim, Jan Twardowski, Kazimierz Wierzyński, Ewa Zawistowska

POZOSTAŁE TEKSTY LITERACKIE

Pierdomenico Baccalario, *Antykwariat ze starymi mapami* (fragment) – klasa 6
Adam Bahdaj, *Do przerwy 0:1* (fragment) – klasa 5
Adam Bahdaj, *Podróż za jeden uśmiech* (fragment) – klasa 5
Adam Bahdaj, *Wakacje z duchami* (fragment) – klasa 6
Jerzy Broszkiewicz, *Wielka, większa i największa* (fragment) – klasa 4
Bohdan Butenko, *Jaś i Małgosia* (fragment) – klasa 4
Henryk Jerzy Chmielewski, *Tytus aktorem* (fragment) – klasa 6
Henryk Jerzy Chmielewski, *Tytus, Romek i A`tomek* (fragment Księgi VII) – klasa 4
Wanda Chotomska, *Na jednej nodze* (fragment) – klasa 5
Iwona Czarkowska, *Duchy ze Wzgórza Rabowników* (fragment) – klasa 5
Jean-Pierre Dawids, *Mały Książę odnaleziony* (fragment) – klasa 6
Daniel Defoe, *Robinson Crusoe* (fragment) – klasa 5
Michael Ende, *Momo* (fragment) – klasa 5
Michael Ende, *Nie kończąca się historia* (fragment) – klasa 4
flori@netnicka, *Pamiętnik klikomanki* (fragment) – klasa 6
Timothée de Fombelle, *Tobi* (fragment) – klasa 6
Aleksander Fredro, *Pan Jowialski* (fragment) – klasa 6
Cornelia Funke, *Atramentowe serce* (fragment) – klasa 4
Andrew Fusek-Peters, *Agenci na deskorolkach. Nie było co* (fragment) – klasa 6
Jostein Gaarder, *Przepowiednia Dżokera* (fragment) – klasa 6
Maria Gal, *Warszawa. Stare i Nowe Miasto* (fragment) – klasa 5
Wiktor Gomulick, *Wspomnienia niebieskiego mundurka* – klasa 5
Aneta Górnicka-Boratyńska, *Zielone pomarańcze, czyli PRL dla dzieci* (fragment) – klasa 4
Lucy i Stephen Hawking, *Jerzy i tajny klucz do Wszechświata* (fragment) – klasa 6
Jacek Inglot, *Eri i smok* (fragment) – klasa 4
Tove Jansson, *Opowiadania z Doliny Muminków* (fragment) – klasa 4
Anna Janus-Sitarz, *Lekcje teatru* (fragment) – klasa 6
Roksana Jędrzejewska-Wróbel, *Halicz* (fragment) – klasa 5
Jodko-Kula Elżbieta, *Anka* (fragment) – klasa 6
Maureen Johnson, *13 małych błękitnych kopert* (fragment) – klasa 5
Marek Kamiński, *Moje bieguny* (fragment) – klasa 5
Grzegorz Kasdepke, *List* (fragment) – klasa 4
Grzegorz Kasdepke, *Różga* (fragment) – klasa 4
Barbara Kęsek, *Sztuka nie tylko dla dzieci* – klasa 6
Władysław Kopaliński, *Z dziejów pojęć i rzeczy* (fragment) – klasa 6
Barbara Kosmowska, *Buba* (fragment) – klasa 5
Katarzyna Kotowska, *Jeż* (fragment) – klasa 5
Maria Kruger, *Godzina pąsowej róży* (fragment) – klasa 6
Maria Kruger, *Złota korona* (fragment) – klasa 5
Maciej Kuczyński, *Atlantyda – wyspa ognia* (fragment) – klasa 6
Stanisław Lem, *Bajki robotów* (fragment) – klasa 6
Clive Staples Lewis, *Podróż „Wędrowca do Świt”* (fragment) – klasa 6
Bardijewska Liliana, *Dom ośmiu tajemnic* (fragment) – klasa 4
Astrid Lindgren, *Pippi Pończoszanka* (fragment) – klasa 4

Mikołaj Łoziński, *Bajki dla Idy* (fragment) – klasa 4
Marek Łuszczyna, *Pała za blogowanie* (fragment) – klasa 5
Marta Madera, *Kropłówka z marzeniami* (fragment) – klasa 6
Katarzyna Majgier, *Przebój na pięć* (fragment) – klasa 5
Katarzyna Majgier, *Trzynastka na karku* (fragment) – klasa 6
Andrzej Maleszka, *Magiczne drzewo* (fragment) – klasa 4
Olga Masiuk, *Tydzień Konstancji* (fragment) – klasa 6
Małgorzata Musierowicz, *Dziecko piątku* (fragment) – klasa 5
Małgorzata Musierowicz, *Szósta klepka* (fragment) – klasa 4
Stefania Ney-Grodzieńska, *O Januszu Korczaku* (fragment) – klasa 5
Zbigniew Nienacki, *Pan Samochodzik i Templariusze* (fragment) – klasa 5
Zbigniew Nienacki, *Wyspa złoczyńców* (fragment) – klasa 4
Magdalena Nitkiewicz, Paweł Opaska, *Przez świat na rowerach w dwa lata* (fragment) – klasa 5
Ewa Nowacka, *Małgosia kontra Małgosia* (fragment) – klasa 5
Joanna Olech, *Gdzie diabeł mówi... do usług!* (fragment) – klasa 4
Uri Orlev, *Wyspa na ulicy Ptasiej* (fragment) – klasa 5
Beata Ostrowicka, *Eliksir przygód* (fragment) – klasa 4
Beata Ostrowicka, *Świat do góry nogami* – klasa 6
Hanna Ozogowska, *Tajemnica zielonej pieczęci* (fragment) – klasa 4
Christopher Paolini, *Eragon* (fragment) – klasa 6
Magda Papuzińska, *Wszystko jest możliwe* (fragment) – klasa 6
Katherine Paterson, *Most do Terabithii* (fragment) – klasa 6
Ida Pierelotkin, *Ala Betka* (fragment) – klasa 4
Eliza Piotrowska, *Franek, Hela, Bobas i koń trojański* (fragment) – klasa 5
Michel Piquemal, *Bajki filozoficzne* (fragment) – klasa 6
Terry Pratchett, *Prawda* (fragment) – klasa 6
Kinga Preibiz-Wala, *Atlas świata. Australia* (fragment) – klasa 5
Bolesław Prus, *Z legend dawnego Egiptu* – klasa 6
Howard Pyle, *Wesołe przygody Robin Hooda* (fragment) – klasa 5
J.K. Rowling, *Harry Potter i kamień filozoficzny* (fragment) – klasa 4
J.K. Rowling, *Harry Potter i komnata tajemnic* (fragment) – klasa 5
Joanna Rudniańska, *Kotka Brygidy* (fragment) – klasa 6
Halina Rudnicka, *Uczniowie Spartakusa* (fragmenty) – klasa 5
Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę* (fragment) – klasa 5
Peter Sis, *Tajemnica czerwonej skrzynki* (fragment) – klasa 6
Lauren St John, *Biała żyrafa* (fragment) – klasa 4
Barbara Stenka, *Masło przygodowe* (fragment) – klasa 4
Robert Louis Stevenson, *Wyspa skarbów* (fragment) – klasa 6
Małgorzata Strękowska-Zaremba, *Detektyw Kefirek* (fragmenty) – klasa 4
Małgorzata Strzałkowska, *Zielony i Nikt* (fragment) – klasa 6
Jonathan Swift, *Podróże Guliwera* (fragment) – klasa 6
Paweł Szarlota, *Przygody Kleksa. Złoto Alaski* (fragment) – klasa 5
Alfred Szklarski, *Tajemnicza wyprawa Tomka* (fragment) – klasa 5
Alfred Szklarski, *Tomek na wojennej ścieżce* (fragment) – klasa 4
Seweryna Szmaglewska, *Czarne stopy* (fragment) – klasa 5
Anna Świrszczyńska, *Przedwiośnie* (fragment) – klasa 6
Dorota Terakowska, *Córka czarownic* (fragment) – klasa 6
John Ronald Reuel Tolkien, *Władca pierścieni. Drużyna pierścienia* (fragment) – klasa 4
Mark Twain, *Przygody Hucka* (fragment) – klasa 6
Jan Twardowski, *Nowe patyki i patyczki* (fragment) – klasa 4
Juliusz Verne, *Tajemnicza wyspa* (fragment) – klasa 6
Łukasz Wierzbicki, *Afryka Kazika* (fragment) – klasa 5
Łukasz Wierzbicki, *Dziadek i niedźwiadek. Historia prawdziwa* (fragment) – klasa 4
Maciej Wojtyzsko, *Bolek i Lolek. Straszne skutki oglądania telewizji* (fragment) – klasa 4

Maciej Wojtyzsko, *Saga Rodu Klaptunów* (fragment) – klasa 5

Mariusz Wollny, *Tropem smoka. Bajeczny przewodnik po magicznym Krakowie* (fragment) – klasa 5

Dawid Wróblewski, *Historia Edgara* (fragment) – klasa 6

Stanisław Zieliński, *W stronę Pysznej* (fragment) – klasa 5

Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

Program *Słowa z uśmiechem* kładzie duży nacisk na kształtowanie różnorodnych umiejętności uczniów, ich wychowanie oraz pełne i wszechstronne przygotowanie do kolejnych etapów edukacyjnych. Proponowane lektury oraz inne treści programowe pozwalają na stworzenie optymalnych warunków do wprowadzania uczniów w świat kultury. Powinna temu towarzyszyć zarówno ze strony ucznia, jak i nauczyciela, otwartość, gotowość do podejmowania wyzwań i pasja. Warunkiem niezbędnym do osiągnięcia tego rodzaju postaw jest projektowanie działań dydaktycznych opartych na aktywności uczniów. Nauczyciel powinien zorganizować proces uczenia w taki sposób, aby uczeń mógł samodzielnie, we współpracy z innymi uczniami lub pod kierunkiem nauczyciela obserwować, badać, analizować, przetwarzać, odkrywać, zestawiać, komentować, poszukiwać. Punktem wyjścia do rozważań o tekście kultury powinno być hasło odnoszące się do postawy ucznia: „Rozumiem! Myślę! Działam!”. Istotne jest również stymulowanie kreatywności uczniów przez zadania odwołujące się do ich wyobraźni. W II etapie edukacyjnym warto wdrażać uczniów do pracy zespołowej przy realizacji projektów. Skutkuje to nie tylko kształceniem umiejętności interpersonalnych i społecznych, ale również przygotowaniem do realizacji projektów edukacyjnych w gimnazjum. Istnieje wiele metod i technik aktywnych, które można wykorzystać przy projektowaniu lekcji, m.in. przekład intersemiotyczny, burzę mózgów, myślące kapelusze, mapy skojarzeń, dramę, gry edukacyjne, drzewko decyzyjne i wiele innych. Należy również odwoływać się do metod tradycyjnych – poszukujących, problemowych, oglądowych, praktycznych. W zakresie kształcenia stylistycznego warto sięgać po metody praktyki pisarskiej, analizy i twórczego naśladowania wzorów, norm i instrukcji okazjonalnych ćwiczeń sprawnościowych.

Indywidualizacja kształcenia tak mocno akcentowana w nowej podstawie programowej każe zwrócić uwagę na opracowanie indywidualnych strategii uczenia się, dostosowanych do predyspozycji percepcyjnych uczniów. Na szczególną uwagę zasługuje nauczanie wielozmysłowe. Nie sposób zrealizować kompetencji kluczowej – umiejętności uczenia się – bez poszukiwania nowych technik i metod stymulujących umiejętność sekcjonowania, zapamiętywania informacji oraz zwiększających efektywność uczenia się. Z tego względu należy się odwoływać w projektowaniu pracy na lekcji np. do koncepcji inteligencji wielorakich. Z uwagi na specyfikę przedmiotu najwięcej ćwiczeń będzie dotyczyło inteligencji słownej, ale należy proponować uczniom zadania i ćwiczenia dotyczące inteligencji wizualno-przestrzennej, logiczno-matematycznej, interpersonalnej, muzycznej itp. Uczniowie powinni wykonywać ćwiczenia stymulujące pamięć, m.in. za pomocą gry skojarzeń, wyobrażeń, przestrzennych notatek, tworzenia nieco przesadzonych obrazów i kontekstów.

Należy ponadto pamiętać o indywidualizacji kształcenia i wspomaganiu rozwoju zainteresowań uczniów przez organizowanie zajęć dodatkowych. Mogą one mieć formę konkursu czytelniczego organizowanego przez samych uczniów, wycieczki do muzeum lub galerii sztuki, klubu filmowego, klubu redaktorów internetowej strony szkoły lub prowadzenia klasowego bloga.

Tak zorganizowany proces edukacyjny będzie sprzyjał aktywności uczniów, będzie budził ich ciekawość świata, wyposaży uczniów w narzędzia poznawania rzeczywistości i komunikowania się, zbuduje pożądaną hierarchię wartości i spójną wizję świata, a ponadto wychowa ucznia otwartego, aktywnego i odpowiedzialnego.

Przewidywane osiągnięcia ucznia po ukończeniu szkoły podstawowej

Program nauczania *Słowa z uśmiechem* zakłada, że uczeń kończący szkołę podstawową posiadał szereg różnorodnych kompetencji w zakresie odbioru wypowiedzi i wykorzystania zawartych w nich informacji, analizy i interpretacji tekstów kultury oraz tworzenia wypowiedzi.

POZIOM PODSTAWOWY

Uczeń:

- czyta płynnie, poprawnie i ze zrozumieniem różnorodne teksty;
- wyszukuje i prezentuje informacje z tekstów;
- formułuje pytania dotyczące elementów świata przedstawionego w utworach literackich;
- rozpoznaje elementy kompozycyjne, funkcje oraz formy gatunkowe różnych wypowiedzi;
- odczytuje dosłowne znaczenia wyrazów i tekstów;
- wyciąga wnioski wynikające z przesłanek w tekście;
- korzysta z encyklopedii, słowników i bibliotecznych katalogów;
- dociera do informacji, wykorzystując technologie informacyjno-komunikacyjne;
- rozpoznaje w wypowiedzeniach podstawowe części zdania, części mowy oraz ich formy gramatyczne;
- rozpoznaje w tekście równoważniki zdań, zdania oraz określa ich rodzaje i funkcje;
- rozpoznaje pozawerbalne środki komunikowania się;
- werbalizuje reakcje czytelnice dotyczące różnych elementów świata przedstawionego w tekstach literackich wskazanych w treściach nauczania;
- rozpoznaje elementy składające się na swoistość artystyczną dzieła literackiego, posługuje się świadomie pojęciami *fikcja literacka* i *świat przedstawiony*, rozróżnia podstawowe środki artystyczne w prozie i poezji;
- wyodrębnia elementy charakterystyczne dla widowiska teatralnego, dzieła filmowego oraz innych przekazów audiowizualnych;
- analizuje różne elementy świata przedstawionego w utworach literackich, charakteryzuje bohatera, wyodrębnia wydarzenia i wątki, omawia akcję;
- rozpoznaje interpretowany tekst jako opowiadanie, powieść, baśń, legendę, mit, bajkę, fraszkę, wiersz, przysłowie, komiks;
- przyjmuje i różne strategie odczytania tekstu;
- w analizie, interpretacji i ocenie tekstu wykorzystuje funkcjonalnie poznana terminologię;
- odczytuje wartości i antywartości w tekstach kultury;
- tworzy spójne, logiczne i poprawne kompozycyjnie teksty mówione i pisane związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury;
- wypowiada się poprawnie w różnych sytuacjach nieoficjalnych;
- podkreśla wypowiedzi pozajęzykowymi środkami wyrazu adekwatnie do sytuacji;
- tworzy poprawne językowo i kompozycyjnie wypowiedzi pisemne w różnych formach gatunkowych określone treściami nauczania;
- poprawia, przekształca teksty w celu ich doskonalenia;
- czyta głośno oraz recytuje teksty, odpowiednio akcentując wyrazy i stosując odpowiednią intonację;
- stosuje różne typy wypowiedzi (oznajmujące, pytające, rozkazujące) w zależności od intencji wypowiedzi;
- buduje i przekształca różne typy wypowiedzi odpowiednio do przyjętego celu;
- stosuje w wypowiedziach poprawne formy gramatyczne różnych części mowy;
- pisze poprawnie pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym, wykorzystując wiadomości o rodzajach głosek i zasadach ortograficznych;
- operuje słownictwem z różnych kręgów tematycznych.

POZIOM PONADPODSTAWOWY

Uczeń:

- czyta krytycznie teksty na różnych poziomach odbioru (dosłownym, przenośnym i symbolicznym);
- selekcjonuje i hierarchizuje informacje z pochodzące z tekstów;
- odróżnia informacje od komentarzy i ocen;
- dostrzega prawdę i fałsz oraz próby manipulacji w tekstach o różnych funkcjach;
- gromadzi informacje z różnych źródeł, korzysta z różnych słowników, przewodników i leksykonów;
- krytycznie i sprawnie korzysta z narzędzi technologii komunikacyjno-informacyjnych do gromadzenia informacji;
- wyjaśnia funkcje podstawowych części zdania i części mowy w wypowiedzeniach oraz wskazuje różnice między nimi;

- analizuje wpływ znaków, piktogramów oraz pozawerbalnych środków porozumiewania się na jakość i rozwój komunikacji między ludźmi;
- precyzyjne i wyczerpująco omawia swoje reakcje dotyczące odbioru różnych tekstów kultury;
- odczytuje teksty kultury, wykorzystując kompetencję w zakresie znajomości środków artystycznych i ich funkcji oraz elementów kompozycyjnych utworów;
- porównuje różne teksty kultury ze względu na ich twórczość oraz wartości poznawcze i estetyczne;
- wchodzi w rolę świadomego i krytycznego odbiorcy różnych przekazów audiowizualnych;
- interpretuje twórczo i odpowiedzialnie różne teksty, wykorzystując konteksty pozaliterackie;
- dostrzega, analizuje i interpretuje warstwę aksjologiczną w różnych tekstach kultury;
- stosuje bogate środki językowe do tworzenia i indywidualizacji własnych tekstów;
- wypowiada się swobodnie w sytuacjach oficjalnych, bierze udział w dyskusji, dostosowuje ekspresję werbalną i pozawerbalną do okoliczności mówienia;
- redaguje różne teksty, stosując bogate środki językowe, wykazując dbałość o ich wysoką wartość stylistyczną oraz estetykę;
- czyta głośno oraz recytuje teksty, interpretując je głosowo;
- poprawnie stosuje w wypowiedziach trudne formy gramatyczne różnych części mowy;
- operuje bogatym słownictwem z różnych kręgów tematycznych;
- aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym szkoły i środowiska pozaszkolnego.

Propozycje mierzenia osiągnięć uczniów

Ocenianie to jeden z istotnych elementów procesu dydaktycznego. Systematyczne i zgodne z przepisami ocenianie jest zadaniem każdego nauczyciela. Oceniając, nauczyciel musi brać pod uwagę to, że uczeń jest partnerem w dialogu edukacyjnym, powinien być traktowany podmiotowo, a ocena ma przede wszystkim charakter kształtujący; powinna informować go, jakie postępy uczynił, które umiejętności wykształcił, a które obszary jego wiedzy i umiejętności wymagają szczególnej uwagi, pracy i wysiłku. Ocena powinna wskazywać przestrzeń osobistego sukcesu ucznia, aby właśnie w tej przestrzeni udało się zaprojektować działania motywujące go do dalszego wysiłku. Program *Słowa z uśmiechem* zakłada wysoką aktywność ucznia w procesie edukacyjnym. Czynniki motywujące, wspierające, informujące i diagnozujące wynikające z oceny będą pozytywnie wpływać na samodzielność ucznia oraz jego wiarę we własne możliwości. Szczegółowe zasady oceniania promowania i klasyfikowania są regulowane odpowiednimi rozporządzeniami ministra oraz zapisami w szkolnych systemach oceniania. Warto zaakcentować, że ocena powinna być zindywidualizowana i musi wynikać z wymagań edukacyjnych oraz kryteriów określonych przez nauczyciela.

Ocenie powinno podlegać:

- głośne czytanie,
- rozumienie czytanego tekstu (w formie testu zawierającego pytania zamknięte i otwarte),
- recytacja tekstów,
- krótsze i dłuższe wypowiedzi na lekcji (np. opowiadanie, udział w dyskusji itp.),
- kompetencje językowe (w formie ćwiczeń, sprawdzianu z nauki o języku),
- umiejętności ortograficzne (w formie ćwiczeń, sprawdzianów i dyktand),
- prace pisemne (krótsze i dłuższe) przewidziane programem dla danej klasy,
- notatki tworzone samodzielnie na lekcji,
- umiejętność pracy w grupie,
- projekty,
- pisemne prace domowe,
- niewerbalne wytwory pracy,
- inne działania, np. udział i osiągnięcia w konkursach, redagowanie tekstów do gazetki lub na stronę internetową szkoły, własna twórczość literacka, udział w przedstawieniach.

Zaleca się, aby poddawać ocenie każdą z wymienionych form pracy ucznia przynajmniej raz w półroczu. Każda ocena powinna zostać umotywowana i odniesiona do indywidualnych postępów ucznia. Szczególnej uwagi wymaga ocenianie prac pisemnych. Ocnom powinny towarzyszyć komentarze, które pozwolą uczniowi zrozumieć, co zrobił dobrze, a co należy jeszcze poprawić i jak ma zaplanować pracę w celu usunięcia braków w wiedzy i umiejętnościach.

Uwagi do realizacji programu

Program *Słowa z uśmiechem* dostosowany jest do realizacji w klasach IV, V, i VI szkoły podstawowej. Liczbę godzin (510) w poszczególnych klasach proponujemy rozłożyć równomiernie:

- klasa 4 – 170 godzin (5 godzin tygodniowo),
- klasa 5 – 170 godzin (5 godzin tygodniowo),
- klasa 6 – 170 godzin (5 godzin tygodniowo).

Zakłada się, że cele edukacyjne programu będą realizowane z wykorzystaniem cyklu podręczników Wydawnictw Szkolnych i Pedagogicznych, obejmującego następujące pozycje:

- Ewa Horwath, Anita Żegleń *Słowa z uśmiechem. Literatura i kultura. Podręcznik do szkoły podstawowej* – dla każdej klasy;
- Ewa Horwath, Anita Żegleń *Słowa z uśmiechem. Nauka o języku i ortografia* – dwa podręczniki z zeszytem ćwiczeń do kształcenia językowego dla każdej klasy.

Podręcznik proponowany do realizacji programu *Słowa z uśmiechem* został dostosowany do liczby godzin języka polskiego w II etapie edukacyjnym i może być w pełni zrealizowany w klasach 4–6 szkoły podstawowej.